

2267

241

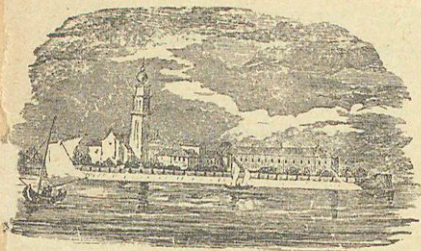
0-25

1894

2010

20001

ՀԳԼ
Թ-25

ՄԱՏԵՆԱԴԱՐԱՆ

ՄԱՆԿԱՆՑ

ԿԱՄ

ՀԱՒԱՔՈՒՄՆ

ՕԳՏԱԿԱՐ ԵՒ ԶՈՒԱՐՃԱԼԻ

ՊԱՏՄՈՒԹԵԱՆՑ

ՏՂՈՑ ԿՐԹՈՒԹԵԱՆ ՀԱՄԱՐ

61
ՅԱՅՏԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆ

ՄԱՐԴՈՒՑ ԵՐՋԱՆԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԱՂԱԽԻԿՈՒՆ
ԼԱՆ ԿՐԹՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՍՈՒՆԱԼԵՆ ԿՐ ԿԱ-
ԽՈՒԹԻՒՆ ԸՆԶԱԿԱՍ ՈՐ ԱՄԵՆ ԹՃՈՒՐՈՒՆ
ԹԵՄԱՆՅ ԱՆ ԱՂԵՐՆԵՐ ԱՂԱԽԻԿՈՒՆ ԳԵՂ ԿՐԸ
ԹԵՐԻՆ Է: ՄԵԿՐ ՃԻԿԱՅ ՈՐ ԱՍ ԽՈՍՍՔԻՍ
ՃՂՄԱՐԱՌՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՓՈՐՃՈՒ ԿԵՆՈՒՑ ԶՐԸ
ԼԱՅ՝ ԹԷ ԻՐ Ե ԹԷ ՈՒՐԻՆԵՐՈՒՆ ՎՐԱՅ:

Ասոր համար ամենայն ծնողք փա-
փաքելով որ իրենց տղաքը պղտիկուց
աղէկ սկզբունքներ ստանան, շատ
բարի խրատներ կուտան անոնց, որ-
պէս զի մեծնալէն ետքը անոնց պը-
տուղը վայելեն: Բայց ի՞նչ է պատճառը
որ իրենց աշխատանքը շատ անգամ ա-
նօգուտ կ'ըլլայ: Վասն զի տղաքը այն
խրատներուն ու խրատներուն համար
պաղայ բարիք աւելնին չեն տեսներ
ուստի շուտ մը կը ձանձուրանան Բանէ

բան հանելով իսպաք հասկընալը՝ ինքա-
հասկերուն տրուած է, աղաք միշտ
նիւթական օրինակներու կը կարօտին
որ լաւին հետեւին, գէշէն ետ կենան:
Աս օրինակներն ալ երբոր իրենց հասա-
կակիցներուն վրայ կը տեսնան, այն ա-
տենը իրենց աւելի գիւրին կ'երեւի ա-
նոնց հետեւիլը:

Շատ աղէկ հասկըցեր են եղեր աս
բաներս Շմիտ անունով հռչակաւոր
գերմանացի քահանայն, և մէկ քանի
հոգեւեր անձինք, որ աս ՄԱՏԵՆԱՐԱՐԱՆ
ՄԱՆԿԱՆՑ կոչուած զուարճալի ու իը-
րատական Պատմութիւնները շարադ-
րեցին պարզ ու սիրտ շարժող ոճով
մը. որ այլևայլ լեզուներ ալ թարգմա-
նուած ու շատ անգամ տպուած են
քիչ ժամանակի մէջ:

Աս օրինակներով տղաքը իբր ի
պատկերի կը տեսնան թէ աւաքինու-
թիւնը որչափ հարկաւոր, լաւ, ու սի-
րուն բան է. և ընդ հակառակն՝ մոլու-

52783-ա

35589-67

Թիւնն ալ որչափ շնաստեղար ու զգուե-
լի. ինչ կերպով միշտ պէտք է հետեւիլ,
և միւսէն ինչպէս պէտք է զգուշանալ:

Աս գեղեցիկ գանձարանը մեր ազգին
տղոյը ընծայել ուղեւով՝ մենք ալ
Թարգմանեցինք ընտրանօք, ու հետըզ-
հետէ կը տպագրեմք: Յուսանք որ մենք
ևս տե՛սնենք ասոնց պտուղը մեր ազգին
Թէ տղոյը վրայ, և Թէ ան բարեպաշ-
տից, որ առաքինութեան ճամբուն մէջ
հաստատ մնալու համար՝ քաջալերու-
թեան և օրինակի կարօտ են: Աս պիտի
ըլլայ մեր աշխատութեանն ալ վարձքը
'ի փառս Աստուծոյ:

ՄԱՏԵՆ ԱՂԱՐԱՆ

ՄԱՆԿԱՆՅ

ՈԹՈՆ

ՈԹՈՆ

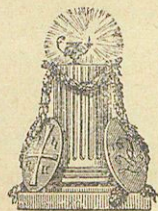
Կ Ա Մ

Կ Ո Ր Ս Ո Ւ Ա Մ

ՏՂԱՅ

ԵՐԿՐՈՐԴ ՏՊԱԳՐՈՒԹԻՒՆ

ՎԵՆԵՏԻԿ

Ս Ո Ւ Ր Բ Ղ Ա Զ Ա Ր

1894

Ո Թ Ո Ն

Կ Ա Մ

ԿՈՐՍՈՒՍ.Ծ ՏՂԱ.Յ

— 300 —

ԳԼՈՒԽ Ա.

Միայն թարկապաշտոնքիւնն է մարդուս
ոչրախոշրեան պատճառ:

ԴԱՆՈՒՐ գետին քովերը մեծ ան-
տառի մը մէջ առանձին տնակով կը
բնակէր Թէոդորա անունով բարե-
պաշտ որբեւորի կին մը: Ասոր այրը
ձկնորս մ'էր, որ դեռ տարիքը չա-
ռած վախճանեցաւ. ուստի Թէոդո-
րային սրտին մեծ կսկիծն ալ աս
էր որ ապրելու բաւական բան՝ ու
կարողութիւն չունէր: Բովանդակ
յոյսը իր մէկ հատիկ սիրելի դասկին

վրայ էր դրեր, որ վեց տարեկան տղայ մ'էր Ոթոն անունով: Աս որ բեաւրի կինը որչափ որ աղքատացաւ, այնչափ ալ բարեպաշտութիւնն ու առաքինութիւնը աւելցաւ. « Կ'օգտէ ինծի, կ'ըսէր, որ կարենամ իմին ամէն օրուան ապրուստս գտնալ, ու որդւոյս պահել աս տնակը. ասկէ աւելի հարստութիւն պէտքը չէ ինծի: Ոթոնս երբոր մեծնայ, հօրը արհեստը սորվուի, ան ատեն առանց ինծի կարօտ ըլլալու իր գլխուն ճարը կը տեսնէ: Հարուստ ան մարդն է՝ որ գիտէ իր փափաքներուն չափ դրնել ու քիչ բանով գոհ ըլլալ »:

Թէոդորան էրկանը մեռնելէն ետքը ձուկ որսալը վերջացուց. ուստի ձուկ բռնելու ցանցը, և ուրիշ ամմէն տեսակ ձկնորսութեան գործիքները տանը չորս զին երեսի վրայ ձգած էին. նաւակն ալ գետէն դուրս քաշած ու տնակին մէկ կողմը կրթընցուցած կեցած էր: Ասոնք տեսնողին սիրտը կտոր կտոր կ'ըլլար, ու կ'իմացուէր թէ խեղճ տունը տակնուվրայ եղեր

է: Բայց Թէոդորան Աստուծոյ ապաւինած, սկսաւ իր ձեռագործովը ապրուստը ճարել. և որովհետեւ աղէկ ուսկան շինել գիտէր, մէկ կողմանէ կը շինէր ու կը ծախէր ան տեղի ձկնորսներուն: Բոլոր օրը ասանկ աշխատելէն ետքը, շատ անգամ ինչուան կէս գիշերն ալ ճրագի լուսով կ'աշխատէր:

Ոթոնն ալ օրէ օր տարիքը առնելով միշտ կը նայէր որ մօրը խօսքէն դուրս չելլէ, ու անոր սիրտը չվշտացընէ. և բարակամիտ տղայ ըլլալուն՝ շուտով իմացաւ իրենց վիճակին խեղճութիւնը. ուստի իր կողմանէ կը ջանար որ միշտ մօրը օգնութիւն մը ընէ: Քանի որ կը տեսնէր իր մայրը արամուսնեան մէջ, մէկէն կը վազէր կ'իյնար գիւղը, իր պղտի հասակէն վեր կը նայէր որ մխիթարէ ուրախացընէ զինքը:

Օր մը Թէոդորան երբոր պատուհանին զիմացը նստեր կ'աշխատէր, տեսաւ որ մէկը դէպ իր տնակը կուգայ. նայեցաւ տեսաւ որ եկողը իր

եղբայրն է. անիկայ ներս մտածին պէս, « Ա՛ռ Թէոդորա, ըսաւ, ահա քեզի ձուկ մը բերի որ այսօրուան կերակուրդ ըլլայ. ի՞նչպէս ես, աղէկ ես. տղադ ի՞նչպէս է »:

Թէոդորան մէկէն ոտք ելաւ, Թոդուց ձեռքէն ուռկանը, առաւ եղբօրը բերած ձուկը, ու սիրտը ելաւ, սկըսաւ լալով ըսել եղբօրը. « Ի՞նչ խեղճութիւն է քաշածս. էրկանս մահուանէն ետքը աստուծոյ ասանկ մեծ ձկան երես տեսած չունէր »:

— Մայրիկ, կ'աղաչեմ, մի լար այդչափ, ըսաւ Ոթոն. ես խօսք կու տամ քեզի, որ երբոր մեծնամ նէ, այդպիսի ձկներ այնչափ պիտի բռնենմ որ դուն ալ զարմանաս, ու իմանաս թէ ես քեզ որչափ կը սիրեմ »: Մայրը աչուրները սրբեց, ու դուարթութեամբ մը ըսաւ տղուն. « Կը յուսամ, որդեակ իմ, որ խօսքիդ վրայ կը կենաս Աստուծով, և ծերութեանս ատենը զիս կ'ուրախացնես. դու ես իմ մէկ հատիկ սըրտիս մխիթարութիւնը. ահ, թէ որ

հօրդ պէս բարեպաշտ առաքինի ըլլաս, ան ատեն ինծի պէս երջանիկ մայր պիտի չըլլայ աշխրբիս վրայ »: Ոթոն ալ նորէն խօսք տուաւ:

Աշնան ատենները օր մը առաւօտանց կանուխ ելաւ խեղճ կնիկը՝ սկսաւ աշխատիլ հիւսել մէկ ուռկան մը որ ան օրը կ'ուզէր լմնցընել, և հետեւեալ օրը ծախել ձկնորսի մը որ ուռկանի կարօտ էր: Ոթոնն ալ մօրը հետ ելաւ նախաճաշիկը ըրաւ, առաւ պղտի կողովը, քաշեց գլուխը գնաց իրենց քովի անտառը որ կաղամախի պտուղ (բալամուտ) ժողվէ. վասն զի մայրը ան պտուղներէն ձէթ կը հաւնէր ձմեռուան իրիկունները վառելու համար: Ոթոնի սիրտը անպատմելի ուրախութեամբ կը լեցուէր, երբոր իր պղտի կողովը լեցուն տուն կը դառնար. և ան օրը քանի մը անգամ գնաց ու եկաւ:

Կէսօրուան մօտ տղան անօթեցաւ, մայրն ալ կանչեց զինքը կերակուր ուտելու. գլուխ զլսի տուած նստան մէկտեղ կանանչ խոտին վրայ ծառի

մը տակ, ակտորժամօք սկսան ուտել իրենց հացն ու կաթը:

Երբոր աղքատ սեղաննին լմնացաւ, Թէոդորա դարձաւ ըսաւ իր զաւկին. « Որդեակ, դուն այսօր ինչուան կէսօր շատ անգամ երթալով գալովդ յոգնած ես. ուտի քիչ մը գլուխդ վար դիր քնացիր աս կաղաւ մախի ծառին տակը կակուղ խոտին վրայ. ժամէ մը ետքը ես կու գամ քեզի ձայն կու տամ. մնաս բարով, անուշ ըլլայ քունդ » ըսաւ ու ելաւ գնաց բանը: Երկու իրեք անգամ նորէն եկաւ նայեցաւ ու դարձաւ տեղը սկսաւ աշխատիլ:

Ոթոն գլուխը թեկն վրայ դրած, կողովն ալ մէկ քովը անուշ անուշ կը քնանար: Բարակ քամին քանի որ կը փչէր՝ աղուոր օսկեգոյն դեղին մազերուն խոպոպիքները կը շարժէին, ու անմեղ աղանին կարծես թէ կը ծիծաղէր. իր հրեշտակային դէմքին վրայ վարդի պէս կը փայլէր անմեղութիւնը:

Թէոդորա երանի կու տար իրեն,

տեսնելով իր զաւկին անմեղութիւնները. ալ չի դիմացաւ, սիրտը ելաւ, ծունկ չոքեցաւ, շնորհակալ եղաւ Աստուծոյ համառօտ կերպով մը, ինչպէս որ սովորութիւն ունէր ընելու ամէն իրիկուն անկողին մտնելէն առաջ. ու սկսաւ առաջ տանել իր բանը: Միակերպ արտօրնօք բանելէն վերջը, իրիկուն չեղած գործքը լմնացուց, ու գնաց որ արթննցընէ Ոթոնը. բայց տղան չիկար: « Խեղճ աղայ, ըսաւ մօքէն Թէոդորան. կաւելի է թէ ինքնիրմէն արթնցներ է, ու արգելք չըլլամ մօրս ըսելով գացեր է նորէն անտառը կաղամախի պտուղ ժողվելու. ահա կողովն ալ հոս չէ. անտարակոյս այսպէս է »: Խեղճ մայրը չէր գիտեր թէ գլխուն ինչ ձիւն եկեր էր:

Ուտի առանց աւելի հոգ ընելու իր զաւկին ինչ ըլլալուն վրայ՝ դարձաւ տունը առաւ ուռկանտը, արածեց տանը պատին վրայ, ու ինչ որ վրան պակաս մնացած տեսաւ նէ շտկեաց, ետքը ժողվեց պլեց, միտ-

քը դրաւ որ վաղը տանի տայ ձըկ-
նորսին: Բայց Ոթոնը չեղեցաւ:

Իրիկուն եղաւ, մութը կոխեց, ե-
կող գացող չիկայ. ան ատեն խեղճ
որբեւարիին մտմտութիւն առաւ: Ելաւ
կղպեց տանը դուռը, դրաւ բանա-
լիքը անանկ տեղ մը որ տղան գի-
տէր, ու գնաց փնտռելու անտառին
մէջ: Տեղ չմնաց որ չնայի. քանի ան-
գամ կեցաւ կանչեց տղան իր անու-
նովը, բայց պատասխան տուող չի-
կար:

Ան ատեն տարակոյտը պատեց
զինքը. սկսաւ ինքն իրեն մտածել ու
լսել. « Զըլլայ թէ գժբաղդութիւն
մը հանգիպած ըլլայ տղուս. չըլլայ
թէ գետին եղերքը գացած ըլլայ խա-
ղալու, որ ես իրեն այնչափ սաստիկ
արգիլեր եմ. ահ, ինչ պիտի ընեմ
թէ որ մէջը ինկած խղղուած ըլլայ
նէ »: Քանի գնաց սրտին գողը ա-
ւելցաւ, վաղեց գնաց գետին քովը,
որ կարելի է թէ ձկնորսի մը քով
գտնէ զինքը. բայց ոչ ձկնորս տե-
սաւ, ոչ տղայ, և ոչ մէկ նշան մը:

Ան ատեն բոլորովին խռոված, գը-
նաց դիմացի գեղը լալով ողբալով.
ամէնքը գլուխը ժողվեցան, սկսան
ցաւակցիլ. մանաւանդ թէ ողորային
եղբայրը շատ տրտմեցաւ ան սքան-
չելի տղուն կորուելուն վրայ: Մէ-
կուն մէկալին հարցուեցաւ արդեօք
տեսնող եղա՞ւ թէ չէ, բայց ոչ տես-
նող կար, ոչ գիտցող: Ան կտրիճ
մտրդիկը չուտ մը ցրուեցան դաշտե-
լուն անտառներուն մէջ և գետին
քովերը որ գտնեն, բայց բոլոր աչ-
խատանքնին պարապ ելաւ, տեղ մը
չգտնուեցաւ:

Երբոր մութը կոխեց, խեղճ ողոր-
մելի թէ ողորսն լալով ողբալով ելաւ
տուն դարձաւ:

« Մի բոլորովին յուսահատիր, ը-
սաւ իրեն ծեր ձկնորսին մէկը. դեռ
յոյս կայ տղուդ գտնուելուն: Ես չեմ
կարծեր թէ գետը ինկած ըլլայ ին-
չու որ բաւական խելք ունէր տղադ,
ու գիտէր թէ գետին քովերը խա-
ղալը փորձանք մը կրնայ ընել իրեն
զլխուն. թէ որ ինկած ալ լըլայ նէ,

շուտով կ'իմացուի, վասն զի ջուրը կը տանի զինքը հոն վարը ծանծաղը կը ձգէ, ինչպէս շատ անգամ հանգիւղեր է »:

Աս խօսքերը Թէոդորային սիրտը չմխիթարելէն ետքը ցաւերն ալ աւելցուցին: Աստի սիրտը կտորած շնորհակալ եղաւ ձկնորսներուն ու տուն դարձաւ:

Անկարելի եղաւ իրեն ան գիշերը աչուրները գոցել քիչ մը հանգչիլ. անոր համար բոլոր լացով ու տըրտմութեամբ անցուց: Առաւօտը լուսցածին պէս մէկէն ելաւ գնաց նորէն տղան փնտռելու գետին քովերը. կը փափաքէր որ գտնէ իր որդւոյն մեռած մարմինը գտնէ ջրին մէջ, վասն զի միտքը դրեր էր որ անտարակոյս խղզուած պիտի ըլլայ. բայց խեղճ որբւարին աս դառն մխիթարութեան ալ զրկուեցաւ: Անկէ վերջը օրերով նորէն կ'երթար կը քալէր ան գետին քովերը իր կորսնցուցած գաւազը փնտռելու: Շատ անգամ ձրկնորսները վեր վար երթալու ատեն

կը տեսնային խեղճ կինը որ աչուրները արցունքով լեցուած կը պտըտէր, և սրտերնին շարժելով կը քաշալերէին ու յոյս կու տային իրեն:

Վերջապէս տեսնելով որ բոլոր իր ըրած աշխատանքը օգուտ մը չունի, ան դժբաղդ մայրը ալ չփնտռեց իր մէկ հատիկ սիրելի որդւոյն մարմինը: Իր եղբայրը ան նեղութեան ատենը ձեռքէ չթողուց զինքը. շատ անգամ կ'երթար կու գար զինքը կը մխիթարէր: Թէոդորան մինակ մնացած ատենը սրտին ցաւը աս կերպով միայն քիչ մը կը փարատէր, և կ'ըսէր. « Երկանս ատենէ դուրս մեռնիլը իմ գլխուս կայծակ մը եղաւ. մէկ որդի մը ունէի որ բոլոր յոյս անոր վրայ էր, թէ օր մը զիս պիտի մխիթարէ, ան ալ ասանկ ցաւալի կերպով ձեռքէս ելաւ: Թէ որ իմ յոյսս Աստուած, և մխիթարանքս իրեն սուրբ կամքը չըլլար, ես ինչուան հիմա ուրիշ յուսահատութեան մէջ ընկած էի: Բայց իմ տէրս Աստուած է. մենք Աստուծոյ հրամանին դէմ չենք կրնար կենալ »:

Երբոր իր դրացի կնիկները կուգային զինքը տեսնելու ու մխիթարելու, ինքը յանցանքը իր վրան առնելով կ'ըսէր, թէ ինչպէս որ պէտք էր նէ աղէկ հոգ չտար իմ զաւկիս վրայ. « Դուք որ զաւկի տէր էք, կ'ըսէր իրենց, աղէկ աչք ունեցէք վրանին, ու միմակ մի թողուք, վասն զի չիկարծած ատենն իդ զլուսնին փորձանք մը կու գայ » :

Թէոդորան որ էրկանը մահուանը վրայ արգէն քիչ մը հիւանդ էր, հիմա աս երկրորդ ցաւալի դիպումածով բոլորովին հիւանդացաւ :

Ամէն անգամ որ երեսը դեղնած ու տկարացած սուգի զգեստով ժամ կ'երթար, գեղի կնիկները կ'ըսէին իրարու, թէ « Ատ խեղճ կինը այսպիսի ցաւով շատ չզիմանար կը մեռնի. անտարակոյս եղիք որ անիկայ աս ձմեռս չհաներ » :

Շատ անգամ ան գեղին աւագներէցը գնաց զինքը մխիթարելու : Աս մարդը թէպէտեւ խոր ծերութեան հասեր էր, բայց բոլոր ժողովուրդը իր

զաւկըներուն պէս կը սիրէր, և հօր պէս կը զթար խեղճերուն վրայ, ու աղքատները ձեռքէն եկածին չափ առատ ողորմութեամբ կը հոգար : Օր մը ժամուռ մէջ տեսաւ որ Թէոդորան երեսին գոյնը նետած, զլուսը կախած, աղօթագիրքը ձեռքը, ծունկ չոքած կու լար. սիրտը չզիմացաւ, ժամկոչին ձեռքովը իմաց ըրաւ իրեն՝ որ պատարագը լմննալէն վերջը իր խուցը գայ. ելաւ գնաց : Ան միջոցին աւագներէցը աթոռին վրայ նստեր հարկաւոր բան մը կը գրէր. իր առաքինական կերպարանքը ու ձերմակ մագերը նայողին պատկառանք մը կը բերէին և սրբութիւնը յայտնի վրան կ'երևնար :

Թէոդորային ներս մտնելը տեսածին պէս, մէկէն ոտք ելաւ, հրամացուց որ նստի, և խնդրեց որ քիչ մը համբերէ ինչուան ձեռքի բանը գրելմնցընէ : Իրեն գրելու ատենը Թէոդորան պատին վրայ կախած պատկերք մը տեսաւ գեղեցիկ ոսկեղօծ շրջանակի մէջ, ան քաշուածքին քանի

որ կը նայէր այնչափ սիրտը կ'ել-
լար, և արցունքները կը թափէին:
Քահանան երբոր բանը լմնցուց՝
դարձաւ ըսաւ թէ ոգորային. « Կար-
ծեմ թէ ատ պզտի պատկերքին կը
հաւնիս. ինչպէս, շատ ախորժեցա՞ր
թէ չէ:

— Հրամեր ես, հայր սուրբ, շատ
ախորժեցայ, ըսաւ թէ ոգորան. ա-
ւելի անոր համար որ կարծես թէ
իմ քաշած ցաւերուս օրինակն է:

— Ի՞նչ բանի վրայ է, գիտես
թէ չէ:

— Ի՞նչ ըսել է. սուրբ Աստուա-
ծածինը խաչին տակը նստած կու լայ
իր մէկ հատիկ զաւակը որ Հրեայք
մեռուցին: Դիտակը ըսեմ, ես կե-
նացս մէջ առանկ աղուոր պատկերք
տեսած չէի:

— Ատ բանը, սիրելի դուստր,
պէտք է քեզի մեծ մխիթարանք ըլ-
լայ: Յիսուսի մայրը քեզի մեծ օրի-
նակ է, թէ սաստիկ տրտմութեան,
և թէ Աստուծոյ կամացը կատարեալ
համակերպութեան: Նայէ ինչպէս

աչուրները արցունքով լեցուած ցա-
ւազին կերպով երկինք կը նայի.
անով կ'իմանաս թէ ինչ սոսկալի
տրտմութեան մէջ է սիրտը իր մէկ
հատիկ սիրելի որդւոյն կորստեանը
վրայ: Նայէ ինչ կերպով ձեռուրները
կուրծքին վրայ դրած է. կեցուածքը
ինչ պարկեշտ. իր սուրբ երեսին վը-
րայ ինչ սքանչելի անմեղութիւն ու
խոնարհութիւն: Գլխուն վրայի լու-
սեղէն պսակն ալ իր սիրով ու համ-
բերութեամբ քաշած նեղութիւննե-
րուն համար տրուած է իրեն. որ
հիմա Քրիստոսի հետ մէկտեղ եր-
կինքը կ'ուրախանայ: Քու հիմակուան
վիճակդ, սիրելի զաւակս, շատ նմա-
նութիւն ունի Աստուածածնայ քա-
շած նեղութիւններուն: Դուն ալ
հիմա կու լաս կը ցաւիս քու էրկա-
նըդ և որդւոյդ մահուանը վրայ. դուն
ալ ցաւով ու տրտմութեամբ լեցուած
կին մըն ես. բայց իրեն համբերու-
թիւնը տեսնելով, պէտք է մխիթա-
րուիս ու սիրտ առնես: Թէ որ դուն
ալ իրեն պէս վշտացեր ես, իրեն պէս

ալ բոլոր սրտանց ապաւինէ Աստուծոյ կամայցը, իրեն պէս երկինք նայէ, ու սրտանց պաղատէ իրեն խոնարհ ու ցաւազին սրտով, որ քեզի ուժ տայ իրեն սիրոյն համար քաշած վիշտերուդ համբերելու: Շատ անգամ կը զարմանանք մենք ան մարդիկնեւրուն վրայ որ աշխրբքիս նեղութիւննեւրուն առանց վրդովելու համբերեցին: Բայց-աս բանիս էն կատարեալ օրինակը սուրբ Աստուածածինն է որ խաչին տակը սքանչելի համբերութեամբ կեցեր կը տեսնէր իր սիրելի որդին չարագործի պէս մեռնելու դատապարտուած:

«Ազէկ գիտէր թէ իր որդին Աստուած էր. գիտէր թէ մարդկանց միայն բարիք ըրեր է, և ան ապեւրախաները իրենց նախանձէն միայն դատապարտեր էին զինքը, բայց ինքը ամենեւին չգանգատեցաւ: Յիսուս մեռնելու տանք իր թշնամեացը ըրածնեւրուն թողութիւն ուզելովը հասկըցուց Աստուածածնայ որ ինքն ալ նոյնպէս ընէ: Ուրեմն, դուստր իմ

թէ ոգորա, նայէ որ դուն ալ աս ճամբան բռնես, ու սուրբ հաւատքին սորվեցուցածին հետեւելով սիրադամբացու: Հաստատ միտքդ դիր, թէ Աստուած ինչ բան որ խրկեց քեզի՝ քու աղէկութեանդ համար խրկեց: Աշխրբքիս վրայ առանց Աստուծոյ կամայցը տերեւ մըն ալ չչարժիր. իր ձեռքն է չարէն բարիք հանել, ու մեզի փնասակար երեցած բաները օգտակար ընել: Չէ սիրելի, չէ, չըլլայ թէ յուսահատիս ցաւեդ, միշտ մտածէ քու յաւիտենական վախճանդ: Ի՞նչ բան է աս ողորմելի աշխրբքիս վրայի քիչ մը ատենուան քաշած նեղութիւննիս ան ուրախութիւններուն գիմացը, որ ետքը երկինքը պիտի վայելէնք օր մը: Մարդուս առաքինութիւնը նեղութեան մէջ կ'երեւայ, կ'ըսէ սուրբ Առաքեալը: Նայէ Աստուածածնայ վրայ. բոլոր իր կեանքը ցաւով ու նեղութեամբ անցուցեր է: Իր միածին որդին ծնածին պէս պէտք եղաւ որ օտար երկիր վախչի՝ Հերովդէսին

ձեռքէն իր զաւակը խալըսելու համար: Երբոր Հրէաստան զարձաւ՝ իր զաւակը մեծցնելու հետ էր ինչուան երեսուն տարի: Այնչափ առան քաջուած կենալէն ետքը՝ մեր փրկիչը քարոզութիւն ընելու ելածին պէս՝ նախանձէն ու բամբասանքէն զատ ուրիշ փոխարէն չունեցաւ այնչափ բարիքներուն տեղը, և վերջը՝ իր սուրբ կեանքը խաչին վրայ լմբնցուց: Իրաւ է, մեծ ուրախութիւն ունեցաւ սուրբ Աստուածածինը՝ երբոր իր միածինը յարութիւն առած տեսաւ. բայց Յիսուս չուտով զնայ երկինք, և թողուց մայրը աշխարհիս վրայ սուրբ Յովհաննէս աւետարանչին յանձնելով: Կը տեսնա՞ս որ Յիսուս ալ չարչարանքով մտաւ արքայութիւն. նոյն պէս Աստուածածինն ալ անոր հետ տեւելով, ետքը ինքն ալ խմեց ան նեղութեան լեղի բաժակը:

« Ասանկ ալ ուրիշ բոլոր սուրբերը որ արիութեամբ պատերազմեցան, արքայութիւն հանելու համար նեղու-

թեան ճամբէն զատ ուրիշ ճամբայ չգտան: Ուստի պէտք է դուն ալ քու նեղութիւններուդ սիրով համբերես, որ Աստուծոյ առջև վարձք ունենաս »:

Բարեպաշտ Թէոդորան ամենայն սիրով ու խոնարհութեամբ մտիկ ըրաւ իր քահանային խրատը: Աչքը միակերպ պատկերքին վրայ էր, և կարծես թէ բոլոր լսածները տեսածովը կը հաստատէր. և քանի որ Աստուածածնայ քաջածները աւելի մտածեց նե՛՛ իր սրտին ցաւերն ալ այնչափ հանդարտեցան:

« Հրամեր ես, հայր սուրբ, ըսաւ, հիմա կ'իմանամ թէ պէտք չէ՝ այսչափ ցաւիմ. աս կերպով ես իմ ցաւերս փոխանակ պակօեցրնելու կ'աւելցընեմ փութ տեղը: Ասկէ վերջը ես զիս Աստուծոյ կամացը կը յանձնեմ, ինչպէս որ սուրբ Աստուածածին ըրաւ: Իմ սրտիս մխիթարանքը աղօթքը պիտի ըլլայ. վասն զի կ'իմանամ թէ Աստուած միայն կրնայ ինձի ուժ տալ ամմէն նեղութեան

սիրով համբերելու: Ասկէ վերջը ամէն օր բոլոր սրտանց պիտի ըսեմ Քրիստոսի հետ մէյտեղ ան խօսքը որ ըսաւ իր երկնաւոր Հօրը ձերթեանաց լեռը. « Զէ թէ իմ կամքս ըլլայ, հապա քու կամքդ »:

— Շատ ուրախ եմ, սիրելի Թէոդորա, քու առաջադրութեանդ վրայ, ըստ աւագերէցը. առտար աս պղտի պատկերքը տանդ մէջ տեղ մը կախէ: Քանի որ վրան նայիս, միտքդ զայ ատ առաջադրութիւնը որ հիմա ըրիր: Աս պատկերքս քեզի թէ յիշելիք և թէ խրատ ըլլայ: Մարդս իր յոյսը միայն Աստուծոյ վրայ պիտի դնէ, չէ նէ՛ մարդիկ այնչափ կարողութիւն չունին որ մեր մեծամեծ ցաւերը անցընեն. միայն երկինքը կրնան անոնք մոռցուիլ »:

Աս հոգեշահ խօսակցութիւնը մեծ մխիթարանք եղաւ խեղճ որբւարիին ցաւած սրտին. ուրախութեամբ տունը դարձաւ, և համբերութեամբ սկըսաւ քաշել իր նեղութիւնները: Բայց քանի որ կը տեսնար ան ծառը՝ ու

րուն տակը իր մէկ հատիկ սրելի Ոթնը վերջի անգամը քնացեր էր, բոլոր մարմինը փուշ փուշ կ'ըլլար ցաւէն: Ան ատենը բան մը մտածեց որ իր սրտին քիչ մը մխիթարանք ըլլայ: Աստուածածնայ պատկերը առաւ կախեց կաղամախին վրայ, որ ան ծառը տեսնելու ատենը շատ շտրտմի: « Ուրիշ մայրերը, կ'ըսէր ինքնիրեն, իրենց մեռած զաւկընէրուն վրայ գերեզմանի քարեր կը ձգեն. ես իմ Ոթնիս գերեզմանը աս ծառս պիտի սեպեմ եղեր. Աստուածածնայ պատկերքը ինծի սորվեցընէ, թէ Աստուծոյ համար ինչպէս սիրով համբերելու է ինչպէս որ ինքը մինակ կրնայ հասկընալ իմ ցաւերուս մեծութիւնը, ասանկ ալ ինքը միայն կրնայ զիս մխիթարել »:

Քանի մը օրէն ետքը նորէն տեսնուեցաւ առաքինի աւագերէցին հետ, ու զուրցեց պատկերքին բանը. ան ալ իրեն բանեցուցած խելքը գոչեց: Ան միջոցը աւագերէցը դիմացի կիրակին տալու քարոզը սերտելու

հետ ըլլալով, « Կարդամ, ըսաւ, քեզի աւետարանին ան խօսքերը որ կիրակի օրը պիտի մեկնեմ։

« Յիսուս տեսնելով ժողովրդեան ըաղմութիւնը, լեռը ելաւ. ու երբոր նստաւ, մօտեցան քովը իր աշակերտները. ան ատեն ինքն ալ սկսաւ խրատել զիրենք ու ըսել.

« Երանի հոգւով աղքատներուն, վասն զի արքայութիւնը իրենց է.

« Երանի հեղերուն, վասն զի աշխարհք անոնք կը ժառանգեն։

« Երանի անոնց որ սուգի մէջ են, վասն զի անոնք պիտի մխիթարուին։

« Երանի անոնց որ անօթի ու ծաւաւի են արդարութեան համար, վասն զի անոնք պիտի կշտանան։

« Երանի ողորմածներուն, վասն զի անոնք ողորմութիւն պիտի գտնեն։

« Երանի անոնց որ սրտերնին մաքուր է, վասն զի անոնք զԱստուած պիտի տեսնեն։

« Երանի խաղաղարարաց, վասն զի անոնք Աստուծոյ որդիք պիտի ըսուին։

« Երանի անոնց որ արդարութեան

համար հալածանք կը քաշեն, վասն զի արքայութիւնը անոնցն է։

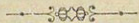
« Երանի ձեզի. երբոր նախատեն ու հալածեն զձեզ, ու ամէն չարիք փուճ տեղը խօսին ձեր վրայ իմ առնուան համար. ցնծացէք ու ուրախ կեցէք, վասն զի վարձքերնիդ շատ է երկինքը »։

« Լսեցիր Քրիստոսի ըսած խօսքերը. քրիստոնէին նշանը համբերելն է. ամմէն օր մշլմէկ առիթ ունինք բան մը քաշելու, թէ որ ուղեւանք վարձք վատրելի։ Ուստի սրտերնիս աշխրբէ հեռացնելու համար, սիրով համբերենք մեր ունեցած նեղութիւններուն »։

Շնորհակալ եղաւ Թէոդորան քահանային զուրցածներուն, ու դարձաւ տուն։

Անկէ վերջը Թէոդորան քանի որ կաղամախի ծառին վրայի պատկերքին կը նայէր, սիրտը մխիթարութեամբ կը լեցուէր։ Շատ անգամ կ'երթար աղօթքը ան պատկերքին դիմացը կ'ընէր. և ան ծառը իրեն

ժամի պէս տեղ մը եղաւ, որ նեղութիւն մը իմանալուն պէս հոն կը վազէր մխիթարուելու համար: Բոլոր սրտանց ինքզինքը Աստուծոյ կամացը յանձնեց, որ իր սրգին այս պիտի յանկարծական ու ցաւալի կերպով առաւ ձեռքէն: Հուտ շուտ խոտտովանիլն ու հաղորդուիլը իր սրտին խոցերուն մէջմէկ զօրաւոր դեղեր եղան: Օր օրուն վրայ անանկ աւելցաւ իր հոգւոր գանձը: որ մարմնաւոր բարեխնէն զրկուիլը աչքին դիմացը բան չէր երեւար: Իր նեղութեան ատենները շատ անգամ կ'ըսէր ինքնիրեն. « Ո՛հ թէ ո՛րչափ երջանիկ է մարդ, երբոր բոլոր սըրտով Աստուծոյ կ'ապաւինի: Երբոր մէկ հոգի մը կրցածին չափ կը սիրէ զանիկայ՝ որ միայն արժանի է մեր սիրուն, ինչ գարշելի բան կ'երեւան անոր աչքին առջևը աշխարհիս ուրիշ բաները »:

ԳԼՈՒԽ Բ

Աստուած իր ծառաները ձեռքէ չորոշր:

Ան ատենն որ Թէոդորային աչքէն արցունքը չէր պակսեր իր զաւկին կորսուելուն վրայ, Ոթոնը ողջ առողջ և ամէն յաջողութեամբ հարիւրաւոր մզոն տեղ քալելով հասեր էր ինչպէս Վեննա Նեմցեստանի մայրաքաղաքը, և իջեր էր փառաւոր տուն մը որ կարծես թէ թագաւորի պալատ էր: Հոն իր պատուած խեղճ լաթերուն տեղը ագնիւ զգեստներ հագած՝ հարուստ մարդու զաւկի մը պէս, ագնուական տղու կրթութիւն առնելու ետեւէ էր: Եւ առ փոփոխութիւնը եղաւ առ կերպով:

Ոթոն քիչ մը ատեն կաղամախի ծառին տակը քնանալէն ետքը արթընցաւ, առաւ իր կողովը, և մօրս արգելք չըլլամբ ըսելով, ելաւ գնաց

անտառը կաղամախի ծառին պտուղը
 ժողվելու: Քիչ մը բան ժողվելէն
 ետքը կողովը լեցնել ուզելով երբոր
 առդին անդին կը պըտըտէր, առանց
 խմանալու ճամբան կորընցուց. ուս-
 տի փոխանակ ետ գտնալու, սկը-
 սաւ աւելի առաջ երթալ: Խել մը
 ատեն ասանկ քալելէն վերջը՝ հասաւ
 Դանուր գետին եզերքը որ անտառին
 մէկայ ծայրն էր: Տեսաւ որ խել մը
 մարդիկ կեցեր կը սպասեն նաւու մը
 որ ճամբորդները պիտի տանէր: Ա-
 սոնց մէջ աղաք ալ կային, որոնք
 խաղալով աւազին մէջ գոյնդգոյն քա-
 րեր կը փնտռէին, ու գտնալուն
 պէս կը տանէին ուրախութեամբ ի-
 րենց ծնողացը կը ցուցնէին: Ոթոն
 աս պզտի աղաքը տեսնելուն պէս
 զարմացաւ մնաց. անոնք զինքը ի-
 րենց քովը կանչեցին, վրան թափե-
 ցան ու սկսան սաղիէն անդիէն բա-
 ներ հարցնել, ու նայիլ թէ ինչ
 կայ կողովին մէջը:

Ոթոն թող տուաւ որ նային: Ա-
 նոնց մէջէն Մարիամ անունով աղ-

ջիկ մը՝ Ոթոնին տարեկից՝ մէկէն
 վազեց մօրը, « Նայէ մայրիկ, ըսաւ,
 նայէ ինչ աղւոր պտուղներ կան առ
 աղուն ձեռքը. կարծեմ թէ չագա-
 նակ է:

— Չէ, ըսաւ Ոթոն, ասիկայ շա-
 քանակ չէ, կաղամախի ծառին խո-
 զակն է. բայց աս ալ կրնայ ու-
 տուիլ. կ'ուզէք ուտել:

— Հա, հա, ըսին ամմէնքը մէկ
 բերան, տուր մեզի »:

Ոթոնն ալ առատութեամբ բաժ-
 նեց ամմէնուն: Չէր կարծեր թէ
 ինքը անան կրան մը ունենայ որ
 ուրիշները փափաքին անոր. ինչ և
 իցէ, ասոր անոր տալով՝ կողովը
 պարպուեցաւ. և Ոթոն կ'ուրախա-
 նար որ կտոր մը վայրի պտղով կըր-
 ցաւ այնչափ աղաք ուրախացնել.
 մէկ կողմանէ ալ չէր կշտանար մե-
 կուն մէկային հագուստը գիտելէն:
 Անոնք ալ շուտով հետը բարեկամա-
 ցան, ու աղան կողովը պարապ ետ
 չդարձընելու համար, լեցուցին մէջը
 խնձոր, տանձ, ընկոյզ ու սաւոր:

Ոթոն ինչուան ան օրը ձկնորսի նաւակներէն զատ ուրիշ նաւակ տեսած չէր. անոր համար ան ճամբորդներուն նաւը իրեն մեծ բան երեցաւ, ու սկսաւ հետաքրքրութեամբ նայիլ: Տեսաւ որ աս շարժուն տունը իրեն մօրը տնակէն շատ մեծ էր: Տղաքը ձեռքէն բռնեցին տարին զինքը նաւը: Մարիամ իրեն ծնողացը վարձած խուցը տարաւ Ոթոնը. «Ահ, ըսաւ Ոթոն զարմանալով մը, ես կարծէի թէ աւագերէցին խուցէն ետքը աշխրբքիս վրայ էն փառաւոր խուցը մեր տունն է. հիմա կ'իմանամ որ խաբուեր եմ եղեր. ս'ի գիտէ, գեռ ինչ բաներ կայ որ ես ամենեկն տեսած չեմ»:

Մարիամ իր բարեկամին զարմանքը աւելի շարժելու մտքով, հանեց մէկիկ մէկիկ ցրցուց իր տեսակ տեսակ խաղալիքները, որ ծնողքը իրենց քալած երկիրներէն գներ էին: Ոթոնին բերանը ալ խօսք չմտաց զուրցելու, վասն զի տեսածները բոլոր նոր էին իրեն համար, աս պատճառ

ուս նայելու հետ ըլլալով մոռցաւ նաէն դուրս ելլելու որ տուն դառնայ: Ան միջոցին որ ինքը խաղալիքները նայելու հետ էր, նաւագետը նշան տուաւ որ նաւը ճամբայ ելլայ. ամիէնքը մօտն նաւն ու սկըսան երթալ:

Առջի բերանը օտար տղուն հոն գտուիլը ամենեկն մէկուն աչքին չըզարկաւ. վասն զի ճամբորդները կարծեցին թէ աս տղան իրենցմէ մէկունն է, այսպէս մէկմէկու կարծելով ձայն չհանեցին: Երբոր նաւը խել մը տեղ առաջ գնաց, Ոթոն իր ընկուան դէմ սկսաւ լալ ու աղաչել նաւաւարներուն, որ զինքը ցամաքը հանեն ու երթայ գտնայ իր մայրը:

Աս բանէս մեծ շփոթութիւն ընկաւ ճամբորդներուն մէջ: Կնիկ մարդիկը սկսան խղճալ ու ցաւիլ տղուն ու իրեն մօրը վրայ. տղաքը իրենց բարեկամին դիպուածով հետեւնին մնալը տեսնելով սկսան ծիծաղիլ ու լախանալ. նաւաւարները որ տղուն լալուն ամենեկն մօտիկ չէին ըներ,

զլուխներն տաքցած սկսան սաստել իրեն ըսելով. « Թէ որ ձայնդ վար չքաշես՝ հիմա գքեզ ջուրը կը նետենք, որ երթաս ձկներուն կերակուր ըլլաս »: Խռովութիւնը չդադրեցաւ ինչուան որ նաւապետը եկաւ՝ բռնեց տղուն ձեռքէն մէկդի տարաւ, ու ծանրութեամբ մը սկսաւ խօսիլ հետը ու ըսել. « Դուն սր քաղքէն կամ գեղէն ես, ըսէ ինծի տեսնամ »:

Տղան դողդողալով պատասխան տուաւ թէ « Ես ոչ քաղաքացի եմ, և ոչ գեղացի »:

— Մէկ տեղ մը կը բնակէի՞ր թէ չէ:

— Հրամներ ես. բայց մեր տունը անտառին քովն էր, գեղին մօտիկ:

— Ի՞նչ է աս գեղին անունը:

— Գեղին անունը չեմ գիտեր: Իմ մայրս անոր անուն մը չէր տար:

— Գոնէ աս ըսէ ինծի. քու ծընողացդ անունը ի՞նչ է »:

Դարձաւ ըսաւ լալով Ոթան. « Պա-

րոն, ես հայր չունիմ. մէկ քանի աւիս կայ՝ իմ հայրս մեռած է, որ զիս խիստ կը սիրէր. մօրս անունը Թէոգորա է, որ կաղամախի ծառին քովը կը բնակի:

— Իր մականունը ի՞նչ է:

— Մականուն չունի. վասն զի մականուն տալու սովորութիւն չկայ մեր տեղը. մայրս ինծի կ'ըսէր թէ մականուն տալը մարդիկ մէկ զմէկ ծաղր ընելու համար գտեր են »:

Նաւապետը տղուն աս զուրցած ներէն բան մը չհասկընալով, ինչ ընելէք չէր գիտեր: Սկսաւ նեղանալ ու ոտքը գետինը զարնելով ըսել. « Ո՞ւսկից ալ եկաւ մօտաւ աս տղան իմ նաւս »:

Սն միջոցին նաւը գետին ընթացքովը կրակի պէս առաջ կ'երթար. նաւապետին ալ տարակուսանքը քանի կ'երթար կ'աւելնար. կը դառնար կ'ըսէր քովիններուն. « Շիտակը չտա կը փափաքիմ որ աս տղան հասցընեմ իր խեղճ որբեարի մօրը ձեռքը: Բայց որովհետեւ անտառներէն

ուրիշ բան չկայ, ցամաքին մօտե-
նալս անօգուտ է »:

Վերջապէս արեւը մանելու վրայ
էր, մէյմն ալ հեռուէն տեսնուեցաւ
գեղի զանգակատան մը ծայրը:

Նաւապետը կ'ուզէր կեցընել նա-
ւը, ցամաքը ելլել, երթալ գեղին
մեծերուն հետ խօսիլ ու տղան իրենց
յանձնել որ մօրը ձեռքը հասցընեն:

Մարիամին հայրը պարոն Վալ
ըսուած՝ հարուստ վաճառական մըն
էր, հետը շատ սնտուկներով ստակ
ու զանազան սուղ բաներ ունէր:
Վասն զի ան ատենները Գերմանիան
պատերազմներու պատճառաւ տակն
ու վրայ էր, և թշնամին ան տե-
ղուանքը մօտեցած էր. ասոր համար
թէ պարոն Վալը և թէ մէկալ ճամ-
բորդները Պանուր գետին վրայէն
կը փախչէին հեռու տեղուանք կ'եր-
թային որ իրենք զիրենք խալըսին:

Աս պարոնը նաւապետին մօտե-
ցաւ, « Ես ալ կը փափաքիմ որ ժամ
մը առաջ աս տղան իր մօրը ձեռքը
հասնի, ըսաւ. բայց կարծեմ թէ

հիմա ասանկ բան մտածելու ատեն
չէ. թող որ շատ դժար է աս գեղին
մէջ անանկ մարդ մը գտնել որ տը-
ղան անփորձ մօրը ձեռքը հասցընէ:
Ափսոս, որ շատ հեռացանք տղուն
մօրը բնակած տեղուանքէն. վասն զի
աս գեղի մարդիկը ան գեղին մարդ-
կանցը հետ երթեկուծիւն ալ չու-
նին: Աս ալ գիտես որ թշնամիին
խելքը միտքը ժամ մը առաջ Գա-
նուրին ճամբաները գոցել է: Կտոր
մը ուշանալով կրնայ ըլլալ որ թըշ-
նամիներուն ձեռքը իյնանք: Ինծի
կ'երենայ որ չէ թէ միայն չկենանք,
հապա նաև ամենայն կերպով լա-
նանք ժամ մը առաջ տեղերնիս հառ-
նելու: Հիմա որ հովը յաջող է, գի-
շերն ալ լուսընկայ է, պէտք է գի-
շերով ալ ճամբայ ընենք »:

Նաւապետները ոտք ելան ըսին,
թէ գիշերը ճամբայ ընելու սովորու-
ծիւն չունինք:

Բայց երբոր պարոն Վալը աղէկ
բարի ձեռք խոստացաւ իրենց, յանձն
առին ու սկսան լուսընկային լուսովը
առաջ երթալ:

Առաւօտը գեղ մը հասան. նաւապետը ելաւ դուրս, գնաց մէկուն մէկալին աղաչեց որ Ոթոնը առնեն ու մօրը խրկեն. Հատ աշխատեցաւ համոզելու թէ անով մէկ մեծ բարեգործութիւն մը ըրած կ'ըլլան. բայց անոնք ամմէնքն ալ ըսին, թէ ասանկ վտանգաւոր ատեն չճանչցած տղայ մը չենք առներ. թող որ չորս զին պատերազմ կայ, մենք տղան ընտօր տեղը հասցընենք. հապա թէ տղան ինչուան ետքը քովերնիս մնալու ըլլայ նէ, ինչ ընենք. ո՛ր թողունք, որ մեր քովը ատանկ խեղճեր չեն պակսիր, մանաւանդ պատերազմին պատճառաւ, որ բոլոր մեր ձեռքը կը նային:

Նաւապետին ճարը հատած, դարձաւ եկաւ նաւը, ու ելան ճամբայ. բայց յոյսը չկորեց: Մէկ քանի ժամէն ուրիշ գեղ մ'ալ հասան գետին մէկալ կողմը, ու դարձուցին նաւը դէպ 'ի հոն նորէն ցամաքը ելլելու: Մէյմըն ալ յանկարծ ձայն մը լսուեցաւ, ամմէնուն սիրտը դող ելաւ.

պարոն Վալը « Ատ թնդանօթի ձայն է » ըսելուն չմնաց, ետեւէն իրեք չորս մըն ալ լսուեցաւ. « Հոգիդ սիրես՝ նաւապետ, սկսաւ կանչել պարոն Վալը, կենալու ատեն չէ, չէ նէ ամմէնքս կը կորսուինք »:

Բայց աս խօսքերով նաւապետին սիրտը չէր հանդչեր: Վախնալով թէ տղան իր վրայ կը մնայ. « Հապա ինչ կ'ուզէք որ ընեմ աս թշուառաւ կան տղան, պոռաց պարոնին երեսն 'ի վեր. հարուստ մարդ մը չեմ որ քովս առնեմ. արդէն ես իմ զաւկը ներս հագիւ կրնամ նայիլ, ատ ալ վրաս մնայ նէ ինչ պիտի ընեմ: Ինչ որ կ'ուզէ ըլլայ, տեղ մը գտնելուս պէս կը թողում: Ասկէ վերջը մէյմ ալ նաւ մարդ չեմ առներ՝ ինչուան չքնեմ չիմանամ ո՛վ ըլլալը, որ մէյմըն ալ գլխուս ատանկ փորձանք չգայ »:

Աս մարդուն ըրած աղաղակն ու զուրցած խօսքերը լսելով պարոն Վալին խաթունը, դուրս ելաւ, մօտիկցաւ նաւապետին ու ըսաւ. « Բա-

ւական է, պարոն. աս խօսակցու
թիւնը դադրեցընելու համար՝ ես ու
էրիկս մեր վրայ կ'առնենք աս ան-
մեղ տղուն հոգը: Որովհետեւ իմ աղ-
ջիկս պատճառ եղաւ իրեն նաւ մը ա-
նալուն. ես կը հոգամ զինքը իմ
զաւկիս պէս:

— Հա մայրիկ, ըսաւ Մարիամը,
աղէկ կ'ընես որ կ'առնես. վասն զի
Ոթոնը անանկ աղէկ տղայ է, որ
իմ պզտի եղբայրս կ'ընայ ըլլալ »:

— Անանկ է, քու եղբայրդ պիտի
ըլլայ, ըսաւ մայրը. ես վրան հոգ
կը տանիմ. Աստուած բարեգործու-
թիւնը առանց վարձքի չ'ժողուր »:

Աս խաթունին ըրած վեհանձնու-
թեամբը ամմէն խօսակցութիւն գա-
դրեցաւ: Նաւապետը ուրախանալով
որ վրայէն թօթվեց խալըսեցաւ ան
հոգէն, շնորհակալ եղաւ, նաւուն
քիթը դարձուց գետին մէջ տեղը. և
բոլոր ճամբորդները գովեցին պարոն
Վալը այսպիսի բարեգործութեանը
համար: Ասանկով քանի մը օրէն
ետքը անփորձ հասան Վեննա:

ԳԼՈՒԽ Գ

Աղէկ կենցաղավարութիւն:

ՊԱՐՈՆ Վալը երբոր իր բաները
ապահովցուց, միտքը գրաւ որ Վեննա
նստի. ուստի հոն փառաւոր տուն մը
գնեց: Անկէց ետքը սկսան վաճա-
ռականութեան հետ ըլլալ, և երթա-
լով հարստութիւնը աւելցաւ: Իր
աղջկանը Մարիամին վարպետներ
բռնեց՝ ուսմունք սորվեցընելու. Ո-
թոն ալ կ'երթար մտիկ կ'ընէր: Թէ-
պէտ ինքը դեռ մասնաւոր կրթու-
թիւն մը չէր առած, բայց յարմա-
րութիւն ունենալը շուտ իմացուե-
ցաւ. քիչ տոնոնուան մէջ անանկ ա-
ռաջ գնաց, որ ամմէնքն ալ զարմա-
ցան: Տարիքին հետ մէկտեղ իր
բարի բարի կատարելութիւններն ալ
դուրս ելան: Խոնարհ, հեղ, շարժ-
մունքը խօստւածքը պարկեշտ, չեւ-
մեռանդ, և բոլորովին իր բարերար-

ներուն հնազանդ։ Պարոն Վալն ու իր կնիկը զաւելըններնուն պէս կը սիրէին զինքը, և չէին դադրեր զԱստուած օրհնելէն որ ասանկ խելացի ու առաքինի տղու մը իրենց ձեռքովը ուզեց բարկը ընել։ Ոթոն ալ իր կողմանէ չէր գիտեր թէ ինչպէս շնորհակալ ըլլայ անոնց։ որչափ որ անոնց գութն ու սէրը կը տեսնէր իր վրայ, այնչափ աւելի կը ճանչնար անոնց բարերարութեան յարգը և իր երախտագիտութեան պարտքը։ Ան բարեպաշտութեան ու առաքինութեան հոռետեսը որ աստուածասէր թէոզորան ցանկեր էր սիրալը, մէկուն տեղը սկսան հարիւր բերել, ու օր օրուան վրայ աւելի սիրելի եղաւ։

Որովհետեւ ինքը վաճառականութեան սէր ու յարմարութիւն կը ցուցնէր, պարոն Վալը իրեն տեսարակ բռնել սորվեցուց։ Ոթոն քիչ ատենի մէջ սկսաւ տանը բաներն ալ հոգալ, և քսան տարեկան չեղած անանկ ծառայութիւններ սկսաւ ընել,

որ փորձ մարդիկ ալ շատ դժուարութեամբ կրնային։ Իր խոհեմութիւնն ու խելքը հազար բանի մէջ յայտնի երեցաւ։ ուստի պարոն Վալին ալ վաճառականութիւնը օրէ օր մեծնալով, շատ բան Ոթոնին վրայ կը թողուր։

Ոթոնին բոլոր գործերուն հոգին բարեպաշտութիւնն էր. առաւօտ չէր եղած, որ առանց ջերմեանդ սրտով աղօթք մը ընելու խուցէն դուրս ելլէր։ Երբոր գործերը թող տային նէ՛, կ'երթար պատարագ կը լսէր. աղքատներուն առատ ողորմութիւն կու տար, ստէպ ստէպ կը խոստովանէր՝ սրբութիւն կ'առնէր, և բոլոր ջանքով կը զգուշանար ան ընկերութիւններէն որ իրեն բարեպաշտութեանը վնաս մը կրնային բերել։ Թատրոնները՝ տեսարանները՝ իր աչքին առջևը տղոց գէշութիւն ու մեղք սորվեցընելու գպրատուններ էին։ Դատարկութենէ կը փախէր, ու գործերը անանկ շուտով ու կարգով կանոնով կը կատարէր, որ ամէն

տեսնող կը դարմանար, ու հետը սէր կը կապէր:

Աս լսաներս տեսնելով պարոն Վալը իր ընկերովը խորհրդովը Ոթոնին աղէկութեանը ու հաւատարմութեան փոխարէն մը ընելու համար՝ որոշեցին Ոթոնին հետ Մարիամը կարգելու՝ որ գիտութեան ու առաքինութեան կողմանէ Ոթոնէն վարչէր մնար: Օր մը պարոն Վալը ի մացուց իր միտքը Ոթոնին, ըսելով թէ քու ըրած ծառայութիւններուդ փոխարէն մը կ'ուզեմ ընել:

Աս խօսքիս վրայ շատ դարմանալ խեղճ տղան ու չէր գիտեր թէ ինչ ըսէ. « Հրամանքդ ինծի փոխարէն կ'ուզես ընել, ըսաւ իրեն. ես հրամանքիդ պիտի գորցէի, թէ ուրիշ ինչ բան ալ կրնամ ընել որ իմ վըրաս ցուցուցած գթութեանդ հատուցմունք մը ըրած ըլլամ: Թէ որ հրամանքդ չըլլայիր, հիմա ես ինչ վիճակի մէջ էի: Կ'ուն դիս հօր պէս նայեցար. ես թէ որ բոլոր կեանքիս մէջ աշխատելու ըլլամ, փոխարէնը

չեմ կրնար ընել. հիմա ի՞նչպէս կ'ըրնամ քեզի փեսայ ալ ըլլալ:

— Ինծի ոչ քու պարտք գիտնալս պէտք է, և ոչ ինչ մարդու զաւակ ըլլալդ. բաւական է որ խիստ աղէկ ճանչցեր եմ քու խելացի ու խոհեմ մարդ ըլլալդ. ու ամէն բանէն աւելի ճշմարիտ քրիստոնեայ ըլլալդ »:

Մէկ քանի օրէն ետքը հարսնիքը եղաւ: Եւ աս փոփոխութեամբս Ոթոն ամենեւին իր պարտքէն չպակսեցաւ. միշտ նոյն մնաց, և ամենուն բարի օրինակ եղաւ իր բարեպաշտութեամբը: Բոլոր քաղաքը կը ճանչնար իր նստած տունը, որ աղքատներուն ու խեղճերուն ապաստանարան եղած էր. աղքատ չէր եղած որ իրեն խնայ ու ձեռքը պարապ ետ դառնայ: Ասոր համար Աստուած ալ զինքը օրհնեց, ու ամէն բաները յաջող գնացին:

Քիչ մը ատենէն ետքը կայսրը տեսնելով պարոն Վալին պատեւրաղմի ատեն ըրած օգուտները, աղաւանդանութեան պատիւ տուաւ թէ՛

իրեն և թէ իր փեսային. և որոշեց
որ անկէ վերջը անուննին Վալէնթիմ
ըսուի: Բայց Ոթոնին բարեբարները
շատ չկրցան վայելել ան պատիւը,
վասն զի քանի մը տարիքն վերջը
մեռան:

Ասանկով Ոթոն անբաւ հարստու
թեան ժառանգ ըլլալով մեծցաւ.
ուստի վաճառականութիւնն ալ թո-
ղուց, Պաւլիէրա գնաց որ հոն եր-
կիրներ գնէ: Ան միջոցին հոն տե-
ղուանքի երկիրները շատ աժան էին՝
պատերազմներուն պատճառաւ. ուս-
տի ուզածը ընտրելով՝ Նայնքիրք
ըսուած երկիրը գնեց: Ասիկայ բերդ
մը ունէր՝ փառաւոր պարտէզի մը
մէջ շինած. պարտէզին ծայրն ալ
կենդանիներ պահելու տեղուանք,
բայց բոլորն ալ նորոգելու կարօտ:

Ոթոն մէկէն ձեռք զարկաւ նորո-
գեց ամէն տեղը, ներսն ալ զարդա-
րեց ու դարձաւ Վեննա, առաւ իր
ընկերը և տղաքը ու եկաւ բնակեցաւ
Նայնքիրք:

Հոն ալ մէկէն իր բարեգործու-

թեան անունը ելաւ: Որ կողմը աչքդ
դարձընէիր՝ աւրած էրած շէնքեր կը
տեսնէիր. տեղ կար որ ամբողջ գե-
ղեր էրած էին, և խեղճ գեղացիքը
ան աւերակներուն տակը կը բնա-
կէին: Աւելի ցաւալին ան էր որ
խեղճ մարդիկը պէտք եղած հուն-
տերը՝ գործիքները չունէին, որ վա-
րուցան ընելով ապրին:

Աս խեղճութիւններուն վրայ Ո-
թոնին ու իր ընկերովը սիրաւ կը
կտըրտէր: Օր մը երբոր քալելու ե-
լեր էին, տեսան հայր մը ու մայր
մը որ իրենց եօթը զաւակը գլուխ-
նին ժողված նստեր խաշած խոտ
կ'ուտէին: Մարիամին սիրաւ չդի-
մացաւ, աշուրները լեցուած ըսաւ
Ոթոնին, խեղճերուն քիչ մը ողորմու-
թիւն տալ. ան ալ մէկէն հանեց
քօակը, մէկ քանի ոսկի նետեց զըր-
կերնին:

Տուն որ եկան, Ոթոն խօսք բացաւ
Մարիամին հետ ան տեսած խեղճու-
թիւններուն վրայ. « Ես կարծեմ
թէ, ըսաւ, անանկ քիչ մը ողորմու-

թիւն տալով բան չըլլար, հապա ա-
նանկ ճար մը ընելու է որ բոլոր
խեղճութիւնները արմատէն վերցը-
նենք: Ինծի կ'երևնայ թէ մեր ու-
նեցած երկիրներուն մէջի եղած ան-
տառները ջարդել տանք ու ան փայ-
տերով ըսենք տուններնին նորոգեն,
ու ետքը մէյմէկ քիչ ստակ տանք
իրենց հարկաւոր բաներ գնելու: Ես
հեռու տեղերէ ցորեն բերել կու
տամ, և առանց ըսարկի կը բաժնեմ
իրենց որ ցանեն. ինչ կ'ըսես. կար-
ծեմ թէ աս կերպով հաստատուն բա-
րիք մը կ'ընենք իրենց »:

Մարիամ գովեց էրկանը խոր-
խուրդը. « Ես ալ իմ կողմանէս պա-
րապ առեններս լաթ կը կարեմ ի-
րենց, ըսաւ. մանաւանդ ան տղաց
որ մերկ կամ պատըռտած լաթերով
կը պաշտօնին »:

— Շատ աղէկ կ'ընես, ըսաւ Ո-
թոն. ես քանի որ կը մտածեմ Ս-
տուծոյ նախախնամութիւնը, խեղճ
չհասնիր: Ես որ ատենով աղքատ ու
ղորմելի տղայ մըն էի, ու կ'երթայի

անտառները խողակ կը ժողվէի մօրս
գիւրութիւն մը ընելու համար, հիմա
ասանկ հարուստ ու այսչափ ընդար-
ձակ երկիրներուն տէր ըլլամ, որ իմ
տեսած քալած անտառս ասոր մէկ
կէտին ալ չէր համներ: Ստուած
ինծի այնչափ բարիք ըրաւ, որ խեղճ
մարդկանց բարիք ընելու չըլլամնէ՝
աշխարհիս վրայ ինծմէ ապերախտ
անգղամ մարդ չլինար ըլլալ. Քա-
նի որ իմ հացէս աղքատներուն բա-
ժին հանեմ, խեղճերուն արցունքը
սրբեմ, ու ապրուստ մը գանել տամ
աս գեղիս խեղճ գեղացիներուն, ես
ինծի երանի կու տամ: Աղքատաց
բարիք ընելը՝ ամենեւին ուրիշ մէկ
զուարճութեան մը հետ չեմ փոխեր »:

Ոթոն ետքը հրամեց որ իր գեղին
մէջ գտուած գեղացիներուն զլխա-
ւորները քովը գան. երբոր ամէնքը
ժողվեցան, զնաց ինքն ալ մէջերնին
նստաւ ու յայտնեց իր միտքը, որով
աշխարհք իրենցը եղաւ: Եւ ինչպէս
որ խօսք դրեր էին՝ երկրորդ օրը
մէկտեղ գացին անտառները՝ գտաւ-

ցին ինչ ծառ որ պիտի կտրէին: Գարձան ամէնքը շինեցին տներնին, արտերնին հերկեցին ցանեցին, և հինգ տարիէն անանկ շէնցաւ դարձաբուսեցաւ գեղը՝ որ առջինէն շատ աւելի ծաղկած տեղ մը եղաւ:

Ո՞վ կրնայ պատմել Ոթոնին ուրախութիւնը՝ որ կրցաւ իրեն պէս խեղճերուն բարերարութիւն ընել: Շատ անգամ երբոր տնէն կ'ելլար, գեղացիք զրուխը կը թափէին ձեռքը պագնելու, և իրենց երախտագիտութիւնը ցուցնելու: Ամէն ծառայութեանը սիրով կը վազէին, ամէն կերպով իրեն ըրած բարիքներուն փոխարէն մը ընել կը ջանային:

Բայց Ոթոն, որ անկէց ետքը պարտն վալհէյմ կ'ըսուէր, ուզեց ուրիշ բարիք մըն ալ ընել: Դպրոց մը շինել տուաւ գեղի տղոցը համար, և երեւելի վարպետներ բռնեց: Երբեմն երբեմն ինքն ալ կ'երթար, կը գովէր՝ կը քաջալերէր զանոնք որ աւելի յառաջացեր էին, և զիրենք յորդոս ելլու համար սարգէններ ալ կուտար:

Իր բարեգործութիւններովը զարդարուեցաւ նաև գեղին ժամը ոսկիէ արծըթէ ընծաներով:

Այս կերպով ան կողմերը տեղ չըմնաց որ աս առաքինի մարդուն ազդեկութիւններուն մէկ նշանը չտեսնուի, և չիմացուի՝ թէ ասանկ կ'ըլլայ հարստութիւն բանեցընելը:

ԳԼՈՒԽ Դ.

Աստուծոյ անբռնակերպ միջոտ
սքանչելի ևն

Ան միջոցին որ Ոթոն իր բարի վարքովը և աչքարացութեամբը օրէ օր իր հայրագրին աչքը կը մոնար, իր խեղճ մայրը կեանքը աղքատութեամբ կ'անցընէր. բայց միշտ ջերմ և ուսման ու Աստուծոյ կամացը հետևող: Ան աղքատ տնակէն չելաւ, ուսման շինելը ձեռքէ չթողուց, ինչուան որ պատերազմը հայաւ Գառնուր գետին քովերը: Տեսնելով թէ իր տնակը վտանգի մէջ է, առաւ գործիքները գնաց իր ձկնորս եղբորը քով: Բայց հոն ալ շատ չկրցաւ կենալ. վասն զի թշնամիները անօթի գաղանի պէս յարճըկեցան գեղին վրայ, ու ամէն բան կողոպտելէն վերջը՝ կրակ տուին մոխիր դարձուցին. ասանկ ըրին քովի գեղերն

ալ: Թէոգորան ելաւ գնաց երեսուն միոն հեռու լեռներուն մէջ տեղ մը իր քրոջը տունը: Քոյրը շատ սիրով ընդունեցաւ զինքը. Թէոգորան ալ սկսաւ կրթել անոր զաւկները: Իսկ եղբայրը ուրիշ ձկնորսի մը քով մը տաւ:

Թէոգորան ու իր քոյրը զուլս գլխի տուած՝ համբերութեամբ կը ջանային իրենց քաջած նեղութիւնները իրարու անուշցնել: Տարիներ անցնելէն ետքը երբոր պատերազմը դադրեցաւ, կամաց կամաց ամէն բան տեղը սկսաւ գալ: Թէոգորան օր մը թուղթ առաւ եղբորմէն, որ կը գրէր՝ թէ ընկերս մեռաւ, և ես բարեպաշտ իշխաններէ օգնութիւն գտնալով սկսայ առջի տունս նորէն շինել. ազէկ կ'ընես թէ որ ելլես քովս գաս, որ քու բանդ ալ հոգամ: Թէոգորան մնաս բարով ըսաւ քրոջը, դարձաւ եղբորը քով: Տունը առջի տեղը շինուեցաւ, պարտեղը մաքրուեցաւ, և երկու տարիէն ետքը խեղճ ձկնորսը իր հանգիստը գտնաւ:

լով՝ միտքը դրաւ որ ալ հոն ապա-
հով իր օրերը լմնացնէ։

Գարնան ատենը օր մը Թէոդորան
իրիկուան ժամէն ելլելէն վերջը, օդը
գեղեցիկ ըլլալուն ուզեց քիչ մը ժուռ
գալ, ուստի գլուխը քաշեց գնաց դէպ
ի ան անտառը՝ ուր էր իր տնակը.
որչափ որ առաջ կ'երթար, այնչափ
գարմանքը կ'աւելնար։ Ամէն բան
փոխուած էր. ան պզտի ճամբան որ
իր տունը կը հանէր՝ բոլորովին կոր-
սըւեր էր. անտառին երեսը փուշ
ու տատասկ լեցուեր էր. ծառերը
թուփերը խոշորցած՝ արգեթք կ'ընէին
համարձակ քալելու. խեղճ կիներ սաս-
տիկ նեղութեամբ հազիւ կտոր մը
առաջ գնաց։ Շատ փնտռեց իր տը-
նակը. բայց և ոչ մէկ նշան մը կըր-
ցաւ գտնել։ Սրտին կակիծը խօսքով
չպատմուիր։ « Ի նչպէս ամէն բան
աւրուեր է, կ'ըսէր ինքնիրեն աչուը-
ները լեցուած. պատերազմը իմ
խեղճ տնակս ալ արեմբ է ուրեմն։
Նայիմ գտնէ կրնամ գտնել ան ծա-
ռը, որուն տակը ես ատենով այն-

չափ մխիթարութիւններ ունեցեր
եմ՝ վրան կախած Աստուածածնայ
պատկերքիս առջևը աղօթք ընելով։
Ո՛ւր էր թէ կարենայի գտնել ան
պատկերքը, որ վախճս փախչելու
ատենս մոռցայ հետս առնելու. շատ
գէշ բան ըրի այնպիսի գանձը կորսն-
ցընելովս. արդեօք ի՞նչ եղած է »։
Սր ըսելով սկսաւ փնտռել պատկեր-
քին ծառը։

Երբոր ինքը ծառերուն ճիւղերը
մէկդի ընել ու բաժնել կ'աշխատէր՝
որ կարենայ ճամբայ բանալ, ու ան
մեծ կաղամախին ծառը գտնալ, տե-
սաւ որ ծերուկ մը ձուկ բռնելու հա-
մար որդ կը փնտռէր. « Պարապ
տեղը ատենդ կը կորանցընես սիրելի՛
ան քու տանդ քովի եղած ծառը
գտնելու համար, ըսաւ Թէոդորային.
վասն զի անիկայ շատոնց կացինին
բերանը գացած պիտի ըլլայ։ Գի-
տեմ որ դուն ալ մեզի պէս կը զար-
մանաս այսչափ փոփոխութիւններուն
վրայ, որ մենք ալ մեր գեղին վրայ
եղած տեսանք պատերազմէն վերջը։

Անոնք որ մենք աղայ գիտէինք՝ հիմա մարդ եղեր են. ու մենք ծերացանք ինկանք՝ որ ան ատենը նոր մարդ եղեր էինք: Ասանկ ալ աշխրքիս վրայ ամէն բան փոխուելու հետ է. ասանկ ալ ծառերուն հինները կ'իյնան, որ պղտիկներուն տեղ ըլլայ, անոնք ալ իրենցմէ պղտիկներուն ճամբայ կու տան: Ասով Աստուած խրատ կու տայ մեզի որ աշխրքիս հետ սրտերնիս չկապենք. մեր հայրենիքը երկինքն է որ ոչ կը փոխուի և ոչ կ'աւրուի. ջանանք որ բարի գործքերով ան տեղը հասնինք, ուր որ Աստուած պիտի ըլլայ մեր վարձքը յաւիտեան »:

Թէոդորա էրած սրտով մէյմնալ աչուրները չորս գին դարձուց նայեցաւ, ու դարձաւ տուն:

Ան ամառը խիտ աղէկ անցաւ. կարծես թէ Աստուած գթալով ժողովրդեան քաշած նեղութեանը վերայ, ան տարուան առատութեամբը տոջի փնտսներուն տեղը լեցուց:

Պարոն Վալէէյմին տունը Թէոդո-

րային բնակած գեղէն մէկ քանի մղոն հեռու ըլլալով, ան գեղն ալ իր ձեռքին տակն էր: Վախնալով որ չըլլայ թէ խեղճ գեղացիք ձմեռը փայտին սղութեանը պատճառաւ նեղութիւն քաշեն, ուզեց իր անտառներուն մէջի հին ծառերը ջարդել ու աղքատներուն բաժնել. և ինքը անձամբ գնաց որ աս գործողութեանս վրայ կենայ:

Կանչել տուաւ բոլոր գեղացիքը, մէկիկ մէկիկ հարցուց, կարօտութիւննին իմացաւ, ու մարդ գլուխ մէյմէկ երկերկու ծառ տուաւ: Երբոր սկսաւ ամէն մարդ իրեն ընկած ծառը ջարդել, մէյմնն ալ մէկ աղքատ կին մը մօտեցաւ պարոնին քովը, որ աւելի սրտին ցաւէն՝ քան թէ ծերութենէն պառւերցած կ'երևնար. աս կինը Թէոդորան էր: Խոնարհութեամբ պարոնին բարեւ մը տալէն ետքը, յայտնեց իրեն թէ Ես շատոնցուրն որբւարի մնացած կին մըն եմ, ու պատերազմի ատեննէն 'ի վեր ունեցածս չունեցածս

կորսընցուցած ըլլալով. հիմա եղբօրս տունը կը նստիմ. բայց եղբայրս հիւանդ ըլլալուն՝ ինքը չկրցաւ դալ որ հրամանոցդ իրեն տուած փայտը առնէ, ուստի կը խնդրեմ որ իր փայտը ինծի տաս » :

Ոթոնն սա կնկանը պարկեշտութեանը ու պարզմտութեանը վրայ ափշեցաւ. և ան միջոցին որ ինքը դարձեր չորս գին կը նայէր թէ ո՞ր ծառը տայ թէ ոգորային, անիկայ աղէկ մը աչքին ծայրովը սկսաւ նայիլ դիտել այնչափ բարեգործութեան համար անունը ելած պարոնին կերպարանքը: Անոր առողջ, գեղեցիկ ու զուարթ գէմքը, փառաւոր հագուստը, ձեռքի ունեցած աղամանդէ մատնին, թէ ոգորային շատ զարմանք բերին:

Ոթոնն նշան տուաւ փայտ կտրողներուն որ ան որբեւարիին համար, իր քովի եղած աղուոր կաղամախի ծառը կտրեն:

« Ի՞նչպէս, պարոն, դարձաւ ըսաւ անոնցմէ մէկը. առ խեղճ կնկան հաւ-

մար սա գեղեցիկ ծառը կ'ուզես կըտրել. անոր փայտը մինակ հրամանոցդ տանը կը վայլէ. ուրիշ փայտ չստաննոք տալու է ասանկներուն » :

Պարոնն Ոթոնը աղէկ մը չեխեց մարդուն, և ծանր կերպով մը ըսաւ. « Տէրը ես չեմ մի. իմ բանս ինչպէս ուզեմ անանկ կը գործածեմ. չէ նէ միտքդ գրեր ես թէ մեզի պէտք չեղած բաները աղքատներուն պիտի տանք: Մենք մեր եղբարցը ամէն բանէն լաւ բաժին պիտի հանենք. իմ հրամանս է. հիմա աչքիս առջև առ ծառը պիտի կտրէք ջարդէք, ու մէկէն շալկէք տանիք առ որբեւարիին տունը. ի՞նչ կեցեր էք, չ'ուտ ըրէք » :

Խեղճ որբեւարին չէր գիտեր թէ ինչպէս շնորհակալ ըլլայ պարոնին. և ցած ձայնով մը ըսաւ. « Իմ որդիս ալ ըլլար՝ կարծեմ թէ ասկէց աւելի առատածեռութիւն չէր կրնար ընել. Աստուած օրհնէ զինքը » :

Ոթոնն որբեւարիին շնորհակալութիւններէն խալըսելու համար՝ գնաց ուրիշներուն բանը հոգալու:

Փայտ կտրողները սկսան զարնել կացինը ծառին, որ խոշոր ըլլալուն համար շատ դժուար կը կտրուէր. վերջապէս ցընցուելով ինկաւ վար, կեղւնն ալ ճղքուեցաւ, մէջէն բան մը դուրս ցաթկեց:

« Վայ աս ինչ բան պիտի ըլլայ » կանչեցին մարդիկը, ու կացինները թողուցին վրան թափեցան:

« Տեսէք ինչ սիրուն, ինչ գեղեցիկ պատկերք է » ըսին, ու սկսան մէկը մէկալը նայիլ: « Նայէ նայէ, ըսաւ մէկը, ցաւագին Աստուածածինն է խաչին տակը նստած: — Բայց ինչ սիրուն քաշուածք է » ըսաւ մէկալը: — Իրաւ որ վարպետ մարդու բան է » ըսաւ ուրիշ մը:

« Հապա չըջանալը ինչ սիրուն է. ես մէկ օրուան առնելիքս կու տայի աս պատկերքիս համար » կ'ըսէր մէկն ալ:

— Բայց ինչպէս աս պատկերքը ծառին մէջ մտեր է:

— Ո՛ր գիտէ, քանի հարիւր տարի է որ մէջն է » ըսաւ առջինը:

— Կը սխալիս բարեկամ, ատիկայ անկարելի է. ինչու որ դեռ քաշուածքը նոր է. ես անոր վրայ ալ կը զարմանամ թէ աս թաց տեղը ինչպէս առանց աւրուելու մնացեր է: Ինծի կ'երեւնայ որ աս պատկերը պատերազմին տեղերը որ այնչափ մարդիկ լեռները փախեր էին՝ մէկը աս ծառիս վրայ կախեր է: Ինչ և իցէ, աս պատկերը շատ սիրուն բան է »:

Աս փայտ կտրողներուն վիճաբանութիւնը պարոնին ականջը հասաւ, մօտիկցաւ քովերնին նայելու թէ ինչ կայ:

Փայտ կտրողները մէկ բերան դարձան ըսին իրեն. « Տես, պարոն, մէկ գեղեցիկ պզտի պատկեր մը գտանք »:

Առաւ Ոթոն պատկերը սկսաւ աշէկ մը նայիլ. « Իրաւ որ շատ գեղեցիկ է, ըսաւ, շատ վարպետ քաշուածք. աս ինչ անուշ կերպով ձեռքուած է Աստուածածնայ տրտմութիւնը. ան վեր վերցուցած աչուը

ներուն դիրքը ինչ բնական է. հապա-
ան կապուտ զգեստին ծալքը ինչպէս
ալ դուրս ցաթկած է: Ո՛վ գիտէ,
ո՞ր բարեպաշտ մարդը կախեր է ա-
տենով հոս, որ երբեմն երբեմն կու-
գայ եղեր մտածական ընելու աս ա-
ռանձին տեղը, կամ Աստուածածնայ
ոտքն ընկած իր թշուառութիւնները
կու լայ եղեր. որ ետքը կեղեք մեծ-
նալով՝ մէջը ծածկուեր է, ինչպէս
շատ անգամ կ'ըլլայ: Բայց նայինք
տակը գիր մը կայ գրած », ըսաւ ու
դարձուց պատկերը որ կարգայ:

Հազիւ թէ մէկ երկու բառ կար-
դաց, երեսին գոյնը նետեց, ձեռու-
ները սկսան դողդողալ, ծնկուրները
չբռնել. պէտք եղաւ որ մէկդի քա-
շուի նստի. գլխարկն ալ վար քաշեց
որ խռովիլը չիմացուի:

« Տէր Աստուած, աս ինչ բան է
որ կարդացի » ըսաւ ինքիւրեն:

Մէյ մըն ալ կարդաց գրուածքը,
որ կ'ըսէր. « Յամի տեառն 1562,
» Հոկտեմբերի 10. իմին մէկ հատիկ
» վեց տարեկան սիրելի որդիս Սոմ-

» մէր Ոթոնը վերջի անգամ աս կա-
» դամախի ծառին տակը պառկած
» տեսայ: Ուր որ է՝ Աստուած հետը
» ըլլայ, կամ դառնայ գայ իր սգա-
» ւոր մայրը մխիթարէ:

ԹԷՈԴՈՐՈՍ ՍՈՄԵՆՔՐ :

Աւ Ոթոն չկրնալով բռնել իր սըը-
տին ցաւը՝ սկսաւ ըսել. « Անտարա-
կոյս աս պատկերը իմ խեղճ մայրս
կախեր է հոս որ իմ կորսուելուս
վրայ մխիթարուի. անունը, օրը, տա-
րին յայտնի կը ցուցնեն իրեն ըլ-
լալը: Արդեօք հիմայ ինչ եղած է:
Ի հարկէ մեռած պիտի ըլլայ. վասն
զի որչափ ետեւէ եղայ դանելու, ա-
մենեւին տեղեկութիւն մը չկրցայ առ-
նուլ վրան: Աստուած ողորմի հո-
գուն »:

Իսկ Թէոդորան փայտերը առնելն
ետքը երբոր ուրիշ դրացի գեղացի
կնկան մը հետ տուն դառնալու վը-
րայ էր, լսեց պատկերքին բանը.
քիչ մը մօտիկցաւ, տեսաւ որ պա-

բոնը ձեռքը բռներ կը նայի, շուտով մը ճանչցաւ։ Ան ատեն սիրտը չդիմանալով քաղաքավարութիւն չնայեցաւ, աշուրները լեցուած մէկդի ըրաւ ժողովուրդը՝ մօտիկցաւ պարօնին քով։ « Ա՛հ, տէր իմ, ըսաւ ատպզտի պատկերքին տէրը ես եմ։ կ'աղաչեմ, շնորհք ընես ինծի տաս։ Ատիկայ մեր աւագերէցը տուաւ ինծի, որ իմ որդւոյս կորսուելուն ցաւը անով փարատի։ Իմ անունս է ատոր վրայի գրուածքը։ Եւ կ'ըսուիմ թէ ուղորա Սոմէր. բոլոր իմ գրացիներս ինծի վկայ թէ զուրցածներուս մէջ ատութիւն չկայ։ Կ'ուզես նէ՝ բերնուց ալ զուրցեմ ինչ որ ատոր վրայ գրեց քաջանան ինծի տուած ատենը»։

Ետքը մէկէն պարօն Ոթոնին ոտքը ինկաւ ըսելով։ « Ա՛հ, աս ինչ մեծ ուրախութիւն է ինծի։ քսանը վեց տարիէն ետքը նորէն արժանի եղայ տեսնելու ան տեղը, ան կաղամախին ծառը որն որ հրամանքդ ինծի տուիր, Եւ իմ խեղճ Ոթոն ատկը վերջի անգամը քնացաւ։ Բայց աւելի ու-

րախ կ'ըլլայի թէ որ իրեն վրայ լուր մը առնէի։ Ա՛հ իմին խեղճ Ոթոնս. ահ իմին սիրուն զաւակս. ալ յոյս չկայ ինծի գրեց տեսնելու աս աշխարհի վրայ։ Աս ծառը քանի որ կը տեսնեմ, կարծեմ թէ քու գերեզմանդ է։ ատոր տակը այսչափ ատեն ես գրեց մեռած սեպելով՝ այնչափ արցունք թափեր եմ։ Ա՛հ, հիմա բոլոր սրտիս ցաւերը նորոգուեցան. ահ, միայն ասով զիս երջանիկ կը տեսեմ, որ նորէն աս տեղս տեսայ գերեզման չմտած, ուր որ գուն անշուշտ ինծմէ առաջ մտեր ես... »։

Ալ չիկրցաւ լալէն խօսքը առաջ տանիլ։ Արդէն պատկերին ետեւի գրուածքէն Ոթոնին սիրտը ելեր էր. երբոր մօրը աս կերպը ու խեղճ թափելը տեսաւ նէ՝ ալ չդիմացաւ։ Կ'ուզէր մէկէն մօրը գիրկը իյնալ պըլլուիլ, ըսել, թէ ես եմ ան քու կորսնցուցած տղադ որ մեռած կարծեր ես. բայց վախցաւ թէ յանկարծ անանկ անկարծելի ուրախութիւնը իրեն մահ կրնայ բերել։ Ուստի խո-

համութիւն բանեցընելով՝ բռնեց ձեռքէն, վեր վերցուց զինքը, նստեցուց քովը նոյն ծառին կոճին վրայ ու ըսաւ. « Սիրադ ուրախ բռնէ, դեռ որդիդ ողջ է, ես կը ճանչնամ զինքը. խօսք ալ կու տամ քեզի որ քու ձեռքդ հասցընեմ »:

Աս խօսքերովս Թէոդորան կարծես թէ խորունկ քունէ մը արթնցաւ. աչուրները մէյմը դէպ 'ի երկինքը կը դարձընէր Աստուծոյ շնորհակալ ըլլալով որ իր որդին դեռ կենդանի պահէր է. մէյմըն ալ պարօնին կը նայէր թէ արդեօք իրան է անանկ մեծ աւետիսն որ իրեն տուաւ:

Կամաց կամաց երեսը գոյն եկաւ. իր որդին շուտով տեսնելուն անուշ յոյսը սիրտը հանդարտեցուց. աչքին արցունքները սրբեց, սկսաւ ծիծաղերես մէկուն մէկալին նայիլ, որ կարծես թէ կեցեր իրեն ուրախութեանը կ'ուզէին մասնակից ըլլալ:

Ոթոն տեսնելով որ բաւական պատրաստուեցաւ, ալ չկցաւ ինքզինքը բռնել. դարձաւ ըսաւ Թէո-

թորային. « Ո՛վ սիրելի մայր իմ, ես եմքու որդիդ. քսանըվեց տարիէն 'ի վեր կորսընցուցած տղադ ես եմ. ես եմ քու Ոթոնդ, գրկէ գիս: — Դու, իմ որդիս Ոթոն... » ըսաւ Թէոդորան ու մարեցաւ ընկաւ գիրկը:

Բոլոր կեցողներուն սիրտը ելաւ, սկսան լալ, ու ջանացին Թէոդորային խեղքը զուխը բերել: Որդին ամէն ջանք ըրաւ որ մայրը արթննայ. իրեն ալ ուրախութենէն լեզուն կապուեցաւ, չէր գիտեր թէ ի՞նչ ըսէ:

ԳԼՈՒԽ Ե

Փորորիկեն վերջը հանդարտութիւն
կ'ըլլայ, եւդարեւեւ վերջն ալ՝
մխիթարութիւն:

ԵՐԲՈՐ Թէոդորային խեղճ զը-
լուխը եկաւ, ըսաւ իրեն Ոթանը.
« Կը տեսնաս, մայր իմ սիրելի, որ
Աստուած քու ինծի համար ըրած
աղօթքդ լսեր է. վասն զի զիս ա-
մենեւին երեսէ չձգեց: Ինչպէս ին-
քը սուրբ Աստուածածինը՝ իրեն որդ-
ւոյն յարութեամբը մխիթարեց, ա-
սանկ ալ այսօր զքեզ մխիթարեց՝
զիս նորէն քեզի տալով: Աս ան ծառն
է, որուն տակը մենք մէկմէկէն բաժ-
նուեցանք, ու նորէն աս ծառիս տակը
հիմա մէկգմէկ գտանք: Աստուած ա-
սանկ կամեցեր է եղեր մեր օգտին
համար. մեզի ուրիշ բան չմնար,
բայց եթէ մէկտեղ Աստուծոյ ողոր-
մութեանը փառք տանք, որ զմեզ ա-

սանկ խեղճէ մօքէ չանցած կերպով
մխիթարեց: Գիտեմ՝ որ քու սիրտդ
չատ տրորեցաւ իմ կորսուելուն վը-
րայ. քու օրերդ ցաւով ու տըրտմու-
թեամբ անցուցիր. բայց ի՞նչ ընենք,
եղաւ ըլլալիքը. փոթորիկէն վերջը
հանդարտութիւն կ'ըլլայ, նեղութե-
նէն վերջն ալ մխիթարութիւն:

— Աղէկ կ'ըսես, որդեակ, ըսաւ
մայրը, որ իր Ոթանին վրայ նայելէն
չէր կշտանար. իրաւ է, մեծ նեղու-
թիւն էր որ Աստուած տուաւ ինծի.
բայց աս ալ աւելի մեծ մխիթարու-
թիւն է: Երբոր զքեզ տեսայ, ես
քաշածներս բոլոր մոռցայ. երանի
ինծի որ քեզ իմ գիրկիս կը տեսնամ՝
հիմա: Ո՛վ գիտէ. իմ քովս մնացած
ըլլայիր նէ՛, կարելի է թէ ինչուան
հիմա ողջ մնացած ալ չէիր: Աստուած
անոր համար զքեզ քովէս հեռացուց
որ ինծմէ հեռու ըլլաս. հոն կրթուե-
ցար մեծցար առաքինութեամբ ու
հիմա դարձար քու հայրենիքդ, զիս
գտար, որ ծերութեանս ատենը իմ
մխիթարանքս ըլլաս, ինչպէս որ ար-

դէն բոլոր գեղացոց երջանկութեանը պատճառ եղեր ես »: Ասոնք խօսելով՝ չէր կշտանար լալէն ու զինքը պագնելէն:

Աս կերպով ուրախութեամբ անցած ժամանակը խիստ կարճ երեցաւ: Փայտ կտորողները և բոլոր հոն գտնուողները հասկցան թէ աս կարգէ դուրս բան մըն է, և մէջերնին կը խօսէին թէ հոս տեղս Աստուծոյ յայտնի հրաշքը կայ:

Արևը մտաւ, մութը կոխեց, պարոն Ոթոնը իմացուց մօրը՝ թէ պէտք է տուն դառնանք: Ապրապրեց իր գեղապետին որ երթայ Թէոդորային եղբօրը հասկըցընէ, թէ աս իրիկուն չգար, ու վաղը առաւօտ իր Ոթոնին հետ մէյտեղ կու գան: Թէոդորան աղաչեց ան ասեմը իր գրացի կրնկանը որ ան իրիկունը ինքը կենայ հիւանդին քովը, խոստանալով թէ երկրորդ օրը աշխատանքին փոխարէնը կ'ընէ: Պարոն Ոթոնը մէկէն հանեց քսակը՝ ոսկի մը տուաւ անոր, ու նորէն ապրապրեց իր մօրը ըսածը:

Ամէնքը քաշուեցան տեղերնին, Ոթոն ալ մօրը հետ ելան մեծ ճամբուն վրայ, ուր որ փառաւոր կառք մը կեցած իրենց կը սպասէր, մտան մէջը:

Բայց Թէոդորան բոլոր ան ճամբուն մէջ ուրախութենէն ապշած էր. « Կը խպնիմ, կ'ըսէր տղուն՝ ասանկ հինումին հագուստներովս խաթունիդ առջին ելլելու »: Ոթոն սիրտ տուաւ իրեն, ու կառքէն վար իջնելու առ տեննին ձեռքէն բռնեց տարաւ ներս՝ իր ընկերոջը առջևը հանեց:

Մարիամ որ աղէկ գիտէր հագուստէն չըջափել մարդը, մեծ սիրով և ուրախութեամբ ընդունեցաւ իր կէտուրը, վազեց պագտուեցաւ հետը, և սկսաւ ամէն կերպով յայտնել իր սրտին ուրախութիւնը՝ իր էրկանը մայրը տեսնելուն համար: Իսկ Թէոդորան կու լար միայն:

Ասանկ քաղցր ուրախութեամբ քիչ մը ատեն անցնելէն ետքը, առաւ Մարիամը զԹէոդորան տարաւ սրահին քովի մէկալ սենեակը. « Հրա-

մէ, եկուր, ըսաւ, որ տեսնաս իմ մանտրտիկ գանձերս »։ Թէոդորան կարծեց թէ գէշ գէշ ոսկի, արծաթ, տգամանդներ, մարգրիտներ պիտի տեսնէ։ Մէյքմէն ալ տեսաւ որ սենեկին մէկ անկիւնը փառաւոր նըստարանի մը վրայ երկու հատ սիրուն տղաք նստեր կը խաղան՝ Անտոնիկը ու Վարդուհին, գայեակն ալ իրենց քովը։

« Ահա ասոնք են, ըսաւ Մարիամ Թէոդորային, ասոնք են իմ մանտրտիկ գանձերս. կը յուսամ որ ատենով ասոնք ալ իրենց հօրը նման կ'ըլլան, ու մեզ կ'ուրախացընեն »։

Ետքը դարձաւ ըսաւ տղոցը. « Եկէք տղաքս, եկէք ձեր մեծ մօրը ձեռքը պագէք, որ մենք մեռած կարծէինք, ու Աստուած պարգևեց մեզի »։ Անոնք ալ մէկէն ցաթկըտելով եկան գիրկն ընկան։ Թէոդորան վրանին գուրգուրալով զմայլելով առաւ սիրեց զիրենք. վրայ եկաւ Ոթոն, մօրն ալ սիրաւ նորէն ելած, ըսաւ անոր.

« Գեռ երեկ էր որ սաստիկ տըրտմութեան մէջ թաղուած էի. ու հիմա անանկ ուրախութիւն մը ունիմ որ չեմ կրնար պատմել, չեմ կրնար հասկըցնել. կարծեմ թէ տարիներ անցեր են առաւօտանց 'ի վեր՝ քանի որ եղբօրս անէն ելեր եմ։ Այնպէս զարմացեր եմ աս բաներուս վրայ՝ որ լալէն, ու Աստուծոյ դատաստանին վրայ զմայլելէն 'ի դատ ընելիքս չեմ գիտեր։ Տէր Աստուած իմ, թէ որ աս աշխրբքիս վրայ այսպիսի կերպով զմեզ կը մխիթարես նէ, հապալինչ պիտի ըլլայ երբոր օր մը արժանի ըլլանք արքայութեան մէջ դքեզ վայելելու։ Ո՛հ, արժանի ըրէ զմեզ ամէնքս ալ ան օրուան՝ որ մէկտեղ քու ոտքդ ընկած՝ դքեզ փառաւորենք յաւիտեան։

— Աստուած ընդունելի ընէ զուրցածներդ. ըսաւ Ոթոն. ես իմ կողմանէս աս օրուան զիպուածին մէջ յայտնի կը տեսնամ Աստուծոյ անբաւ զթութիւնը։ Աստուած թեթեւ հիւանդութիւն մը խրկեց եղբօրդ

վրայ, որ պէտք ըլլայ հրամանքիդ անտառը գալու: Զիս շարժեց որ երթամ դէպ ՚ի ան ծառը՝ ուր որ ես վերջի անգամը քուն եղայ, ու դու մէյմըն ալ զիս չտեսար: Ան ծառը ես առանց գիտնալու և առանց ուրիշներուն խօսքին մտիկ ընելու որոշեցի որ քեզի համար կտրեն, ու վրայէն գտանք աս պզտի պատկերը » ըսաւ, ու հանեց Ոթոն ծոցէն պատկերը՝ ցրցուց Մարիամին. աւսանկ ինքն ալ կարճ կերպով մը ան դիպուածին պատմութիւնը հասկըցաւ. ուրախութեամբ համբուրեց պատկերը ու փառք տուաւ Աստուծոյ, որ այնպիսի զարմանալի կերպով իր ամենակարողութիւնը ցուց:

Ան ատենը խուցին դուռը բացուեցաւ ու մաքուր հագուած ծառայ մը ներս մտաւ, ըսաւ՝ թէ կերակուրը պատրաստ է: Եւան իրեքը մէկտեղ փառաւոր զարդարուն սենեակներէ անցնելով գնացին սեղանատունը, ու նստան սեղան: Ան ատենը տես-

նելու էր խեղճ Թէոդորային զարմանքը. վասն զի ինչուան ան աւտենը սրտին ուրախութենէն ուրիշ բաներուն ուշ չէր գրած: Սեղանը մէկմէկէ գեղեցիկ՝ մէկմէկէ ազնիւ պտուղներով ու կերակուրնէրով զարդարած էր: Արծըթէ աւանները հայլիի պէս կը փալիլէին. փառաւոր կանթեղ մը սեղանին վըրայ կախուած՝ արեգական պէս լոյս կուտար. ճարպիկ ծառաները իրենց տիրոջը ետին կեցած, նշան մը առածուն պէս կամքը կը կատարէին: Ասնք ամէն ալ Թէոդորային համար նոր բաներ էին, որուն կերպ կուրը ամէն իրիկուն՝ պազ կաթ ու գետնախնձորէր: Կերակուրէն վերջը մէկ ժամի չափ ալ խօսակցութեան կեցան սեղանատունը. ան միջոցին տղաքն ալ եկան. ետքը Թէոդորան տարին իր պառկելու սենեակը՝ որ մէկալ տեղերուն պէս սիրուն զարդարած էր:

Հետեւեալ օրը պարոն Ոթոնը առաւ հետը իր մայրը, մտաւ կառք,

ելաւ զնաց իր քեռին տեսներու։
Ծեր ձկնորար Թէոդորային դրացիէն
ամէն բան իմացեր էր. առ աւետիսը
արդէն կէս մը առողջացուցեր էր
իսկ երբոր Ոթոնն ու մայրը տեսաւ
բոլորովին ընդնացաւ, ու քաղցր
արցունքով դարձաւ ըսաւ Յակոբ
նահապետին պէս. « Ա՛յ հիմա հան-
գիստ սրտով կը մեռնիմ, որովհետեւ
նորէն արժանի եղայ տեսներու առ
սիրելի տղան՝ որ մեր այնչափ հոգ
ընելէն ետքը հիմա դաժնացաւ. մենք
կարծէինք թէ Ղանուբ զետին մէջ
խողուեր է, կամ վայրի գազանները
զինքը պատռտեր են. ահա հիմա
գտնուեցաւ, մեզ ուրախացուց »։

Թէոդորան եղբորը քովէն չբաժ-
նուեցաւ, ինչուան որ անիկայ սկսաւ
իր բանին գործքին հետ ըլլալ։

Այս դիպուածը չորս զին տարա-
ծուեցաւ, ու ամէնքը երանի կու
տային թէ մօրը և թէ որդւոյն՝ որ
այսպիսի կերպով մէկդմէկ գտան։

ԳԼՈՒԽ 2

Պարոն Որոնիկ ստատաճեռնորիւնք։

ՈԹՈՆ ու Մարիամ չէ թէ միայն
չխայնեցան անանկ աղքատ ազգա-
կաններ ունենալու համար, հապա
լանացին ալ ամէն կերպով ցուցնել
անոնց վրայ իրենց գուլթը։ Թէոդո-
րան առին քովերնին, ու վրայէն աչ-
քերնին պակաս չէր։ Ուրիշ բաներէն
'ի զատ, մէկ աղախին մըն ալ դրին
որ ծառայէ իրեն, այսչափ ալ ստակ
կապեցին որ ուզածին պէս գործա-
ծէ։ Ամէն օր Ոթոնին հետ մէկտեղ
սեղան կը նստէր. ասանկ ուրախու-
թեամբ ինչուան խոր ծերութիւն հա-
սաւ առանց մտմտութիւն։ « Ի՛նչպէս
անբաւ է, կ'ըսէր, Աստուծոյ բարե-
գթութիւնը. քանի որ երիտասարդ
էի ու իմ աշխատանքովս կրնայի
ապրուստս դանել, նեղութիւն տուաւ
ինծի, որպէս զի հիմա որ ծերացեր

եմ ու բան չեմ կրնար ընել նե՛ ա՜մէն բարիք պարգևէ ինծի: Թէ որ Ոթոնս քովս մնացած ըլլար, ո՛վ գիտէ ինչ կ'ըլլար ինծի ալ իրեն ալ՝ ան պատերազմին ատենները: Ան բանն որ ես մեծ խեղճութեան տեղ կը դնէի, տես թէ ինչ մեծ օգուտներ բերաւ. ասանկ ահա Ստուած չարէն բարիք կը հանէ: Մենք կոյր ենք. ինչ որ առջնինս կը տեսնենք՝ անոր վրայ դատաստան կ'ընենք. ետեւէն ինչ որ պիտի գայ՝ ան չենք մտածեր, ու կը սկսինք տրամիլ հոգ ընել ան բաներուն վրայ՝ որ պէտք էր թողուլ որ Ստուած ինքը հոգայ »:

Պարոն Ոթոնը մօրը ամէն պէտք եղած բաները առատութեամբ հոգալէն ետքը, ետեւէ եղաւ ծեր քեռին բաներն ալ կարգի դնելու. առատ թոշակ մը կապեց անոր, որ առանց ուրիշի կարօտելու հանգըստութեամբ անցընէ օրերը: Նոյնպէս հոգաց նաև իր մօրքուրերը, և զամէնքը երջանկացուց:

Ետքը Ոթոն վարպետ պատկերահանի մը ձեռքով նորոգել տուաւ Աստուածածնայ պատկերը, շրջանակին ալ նորէն օսկի զարնել տուաւ, ու կախեց իր պառկելու խուցը անկողնին վրայ, որ քանի որ տեսնայ՝ յիշէ Ստուծոյ իրեն վրայ ցուցուցած նախախնամութիւնը: Երբոր տղաքը քիչ մը մեծցան, պատմեց անոնց իր պզտիկութիւնը, իր կորստելը, իր ճամբորդութիւնը դէպ 'ի վեցնա, իր հայրենիքը դառնալը, և մանաւանդ իր մայրը գտնելը անտառին մէջ. միտքը ան էր որ սըրտերնուն մէջ տպաւորուի խոնարհութիւնն ու բարեպաշտութիւնը: Տղաք շատ օգուտ քաղեցին իրենց հօրը պատմութենէն. խնդրեցին ալ որ մէկ օր մը երթան տեսնեն անտառը ու ան ծառին տեղը. հայրերնին ալ խնդիրքնին կատարեց: Երբոր տղաքը զարմացած աս ան ծաղիկները կը նայէին որ իրենց պարտէզին մէջ չկար, դիպուածով գտան պզտիկ աղբիւր մը՝ որ հօրերնուն բնակած տը-

նակէն շատ հեռու չէր. « Սա աղ-
բիւրիկը, ըսաւ Ոթոն, որչափ ան-
գամ դացեր եկեր է իմ մայրս ջուր
բերելու համար. ես ալ շատ անգամ
եկեր եմ հոս ջուր խմելու, երբոր
խողակ կը ժողվէի. շատ պատուա-
կան աղբիւր է. ոչ ձմեռը կը սառի,
ոչ ամառը կը ցամբի, մեշտ նոյնչափ
ջուր կը բղխէ: Սաանկ պիտի ըլլայ
մեր սիրտն ալ, սիրելի որդեակք իմ,
ըսաւ Ոթոն, որ ոչ կիրքերուն կրա-
կը՝ և ոչ դժբաղդութիւնները կարե-
նան զմեզ խռովել »:

Տղոցը հետ երբոր հասաւ բուն
իր ծնած տնակին տեղը, Ոթոնին
սիրտը նորէն ելաւ ու չկրցաւ ինք-
զինքը բռնել, սկսաւ լալ. տղաքն ալ
հետը լացին: Նստան իրենց տնակին
տեղը, և աս բաներուս վրայ կը խօ-
սակցէին. մէյմըն ալ յանկարծ ձայն
մը լսեցին անտառին մէջ: Շուտ մը
ծառաններուն մէկը վազեց եկաւ ը-
սաւ, թէ « Մարդ եկաւ », ու մէկէն
երեցան Մարիամն ու Թէոդորան:

« Ուզեցինք մենք ալ ձեր հետը

դալ պտըտիլ, ըսաւ Մարիամ: Մենք
ալ ձեզմէ ետքը մէկէն ճամբայ ե-
լանք առանց ձեզի տեսնուելու. ուստի
այսօր մեր տունը կերակուր ուտելու
տեղը, մենք հոս բերինք բաները որ
հոս ուրախանանք. աղէկ է թէ չէ:

— Հա, հա՛ մայրիկ, ըսին տղա-
քը, վազելով մօրերնուն քով, աղէկ
մտածեր ես. ի՞նչ ուրախութիւն է,
որ այսօր աս անտառիս մէջ պիտի
անցընենք »:

Ծառաները կերակուրները գե-
տինը դրին, ծառերէն ճիւղեր կրտ-
րեցին՝ վրանի պէս բան մը շինեցին.
ետքը կրակ վառեցին ու սկսան կե-
րակուրը եփել: Այսօր կրնայ պատ-
մել աս միջոցիս մէջ տղոց ունեցած
ուրախութիւնը: Կակուղ կանանչ
խոտին վրայ կերան կերակուրներն,
ու մութ առէն տուն դարձան:

Երբոր ամէն բան ժողվեցին ու
ճամբայ պիտի ելլէին, Մարիամ
դարձաւ ըսաւ Ոթոնին. « Բան մը
կը խնդրեմ հրամանքէդ: Սա գեղեցիկ
տեղը իրաւցընէ մարդուս ջերմեռան-

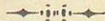
դուժին կը բերէ. ինծի կ'երևնայ
թէ աղէկ կ'ըլլայ որ այսչափ յաջո-
ղութիւններուն յիշատակ՝ հոս մա-
տուռ մը շինել տանք 'ի պատիւ սուրբ
Աստուածածնայ: Մէկ քանի ծառ ալ
կտրել տանք նէ՛ պզտի ճամբայ մը կը
բացուի, որ ժողովուրդը գայ սուրբ
Աստուածածնայ պաշտպանութիւնը
գտնայ, ինչպէս որ աս մեր առաքինի
մայրը թէոգորան գտաւ »:

Որոն շատ հաւնեցաւ ընկերոջը
զուրցածին, ու իրեք ամսէն ետքը
ծառերուն մէջ գեղեցիկ մատուռ մը
շինուեցաւ 'ի պատիւ սուրբ Աս-
տուածամօրը, սիրուն խորանով. ու
բուն մէջ դրած էր աս պզտի պատ-
կերին մեծը. ճակատն ալ աս խօսքը
գրած.

Ի ՊԱՏԻՒ ՄԻԻԹԱՐԶԻՆ ՎՇՏՈՅԵԼՈՅ

ՅԱՆԿ ԳԼԽՈՅ

- ԳԼ. Ա. Միայն բարեպաշտութիւնն է
մարդուն ուրախութեան պատ-
ճառ
- ԳԼ. Բ. Աստուած իր ծառաները ձեռքէ
չթողուր
- ԳԼ. Գ. Աղէկ կենցաղավարութիւն . .
- ԳԼ. Դ. Աստուծոյ ճամբաները միշտ
սքանչելի են
- ԳԼ. Ե. Փոխորհկէն վերջը հանդարտու-
թիւն կ'ըլլայ . հեղութեանէն
վերջն ալ մխրթարութիւն . .
- ԳԼ. Զ. Պարոն Որոնին առատաձեռ-
նութիւնը

2267

ՀՀ Ազգային գրադարան

NL0029061

2102